

ภาษิต สำนวน : ภาพสะท้อนโลกทัศน์ ของคนไทยต่อผู้หญิง¹

Proverb Idiom: Reflection of the Worldviews of
Thai People against Women

วรวิทย์ มหามอนตรี²

Wararat Mahamontri

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “โลกทัศน์ของคนไทยจากภาษิต” ภายใต้แผนงานวิจัย “โลกทัศน์ของอาเซียนจากภาษิต” ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556

² อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และจัดประเภทโลกทัศน์ของ คนไทยต่อผู้หญิง ที่สะท้อนจากภาชิตสำนวนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยข้อมูล ภาชิตสำนวนได้มาจากเอกสารต่างๆ รวมทั้งสิ้น 80 สำนวน ผลการวิเคราะห์ แสดงให้เห็นว่า คนไทยมีโลกทัศน์ต่อผู้หญิง 3 กลุ่ม แบ่งตามสถานภาพทาง สังคมไทย ได้แก่ บุตรสาว ภรรยา และมารดา ดังนี้

ในสมัยโบราณ **บุตรสาว** ต้องเป็นหญิงบริสุทธิ์ มีฝีมือในการทำอาหาร มีรูปร่าง มีกิริยามารยาทดี เคารพเชื่อฟังบิดามารดา และต้องมีสามีเลี้ยงดู ปกป้อง เมื่อแต่งงานมีสถานภาพเป็น **ภรรยา** ต้องมีคุณสมบัติเพิ่มขึ้นอีก คือ ดูแลบ้านเรือนได้สะอาดเรียบร้อย ซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อสามี เคารพเชื่อฟังสามี ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับสามี รักษาทรัพย์สินได้ และต้องไม่เป็นหญิงมาจากการ หย่าร้าง ต่อมาเมื่อมีบุตร **มารดา** มีหน้าที่เลี้ยงดูบุตรและอบรมสั่งสอนให้เป็น คนดี คนไทยถือว่ามารดาเป็นผู้มีพระคุณอย่างสูง ส่วนในปัจจุบันโลกทัศน์ต่อ ผู้หญิงเปลี่ยนไปในบางประเด็น คือ ผู้หญิงไม่จำเป็นต้องมีเสน่ห์ปลายจวัก หรือมี สามีคอยเลี้ยงดู ภรรยามีสิทธิ์มีเสียงในครอบครัว นอกจากนี้ยังมองว่าเสน่ห์ทาง เพศของผู้หญิงเป็นเรื่องสำคัญ

คำสำคัญ: ภาชิตสำนวนไทย, ผู้หญิง, โลกทัศน์

Abstract

This research aimed to analyze and categorize the worldviews of Thai people against women, reflected in Thai idioms from past to present. The data comprised of 80 Thai idioms selected from documents. Results showed that the worldviews of Thai people against women could be classified into three groups according to the social statuses: daughter, wife, and mother.

In the ancient times, a daughter had to be a virgin woman, be good at cooking, be beautiful, have good manners, obey her parents, and have a husband to look after and protect her. When she was married, desirable qualities in a woman increased. She had to keep the house tidy, be loyal to her husband, obey her husband, share the sufferings of her husband, maintain the property, and not be a divorcee. As a mother, she had to nurture and instruct her child to be a good person. A mother was considered a benefactor. At present, the worldviews against women change in four issues. First, a woman may not be good at cooking. Next, she is not required to have a husband. Furthermore, a wife has the rights to express her opinions in the family. Last, it is important for a woman to be charming in sexual.

Keywords: Proverbs Idioms, Woman, Worldviews

บทนำ

ความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของชาติได้ก็ตามต้องเริ่มจากความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างคนในชาติ ซึ่งต้องเริ่มตั้งแต่สังคมระดับเล็กที่สุดคือ ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศ ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในทุกระดับของความสัมพันธ์ส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากความไม่เข้าใจความคิดของอีกฝ่ายหนึ่ง หากศึกษาที่ระดับครอบครัว ปัญหาหนึ่งที่พบคือความแตกต่างทางความคิดเนื่องจากอายุที่ต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจากสภาพแวดล้อมที่หล่อหลอมความคิดของคนแต่ละรุ่นแตกต่างกัน ส่งผลให้มีความคิดต่อต้านหรือไม่ยอมรับการแสดงออกที่ต่างไปจากความคิดของตนเอง การลดความขัดแย้งทางหนึ่งคือการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประสบการณ์การใช้ชีวิต รวมถึงการมองโลกหรือ “โลกทัศน์” ของคนไทยในแต่ละยุคสมัยเพื่อนำไปสู่การยอมรับในความแตกต่างและสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

โลกทัศน์ของบุคคลหรือกลุ่มชนสามารถแสดงออกได้หลายอย่าง เช่น ในจารึก จดหมายเหตุ พงศาวดาร และในวรรณคดี (ปัญญา บริสุทธิ์, 2523, หน้า 1) นอกจากนี้ยังพบได้มากในสำนวนไทย ดังที่ กมลวรรณ สุ่มเจริญ (2531, หน้า 1-2) กล่าวว่า สำนวนไทยจำนวนมากสะท้อนให้เห็นโลกทรรศน์ คือ ความคิด ความเชื่อ ความประพฤติ และแบบแผนการดำรงชีวิตของคนในสังคมได้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังทำให้เข้าใจเกี่ยวกับชีวิต สภาพสังคม วัฒนธรรม ค่านิยม และภาษาในแต่ละยุคสมัยของไทยได้เป็นอย่างดี

โลกทัศน์ของคนไทยต่อผู้หญิงก็สามารถพบได้จากภาษิตสำนวนไทยซึ่งสะท้อนว่า คนไทยในอดีตและปัจจุบันมีมุมมองเกี่ยวกับผู้หญิงทั้งที่เหมือนและแตกต่างกันไปบ้าง ตัวอย่างเช่น

คนไทยในสมัยโบราณมองว่าผู้หญิงควรมีฝีมือในการทำอาหารดังในสำนวนว่า “เสน่ห์ปลายจวัก” (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, หน้า 586) แม้ว่าโลกทัศน์นี้ยังคงมีอยู่ในปัจจุบันแต่มีโลกทัศน์ใหม่เกิดขึ้นคือ ผู้หญิงอาจไม่จำเป็นต้องทำอาหารเก่งก็ได้ เพราะต้องทำงานนอกบ้านเช่นเดียวกับผู้ชาย ดังสำนวนว่า “แม่บ้านถุงพลาสติก” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550, หน้า 124) หรือในเรื่องการครองเรือน คนไทยสมัยก่อน

มีทัศนะว่าผู้ชายเป็นผู้นำครอบครัว ทำหน้าที่เลี้ยงดูคนในครอบครัว ส่วนผู้หญิงเป็นผู้ตามทำหน้าที่ดูแลบ้านเรือนเท่านั้น ไม่มีสิทธิ์มีเสียงในการตัดสินใจ ดังในสำนวนจากโคลงโลกนิติที่ว่า “ผู้ชายเป็นช่างทำหน้า ผู้หญิงเป็นช่างทำหลัง” (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร, 2543, หน้า 341) ดังนั้นผู้หญิงไทยสมัยก่อนจึงเคารพเชื่อฟังสามีมาก ในขณะที่ปัจจุบันผู้หญิงสามารถทำงานเลี้ยงดูตนเองและเป็นผู้นำครอบครัวได้เช่นกัน จึงเกิดสำนวนใหม่ว่า “ช่างทำซ้าย ช่างทำขวา” (สุภัสตรา เก้าประดิษฐ์ ทรัพย์ชูกุล, 2551) ซึ่งแสดงถึงความเท่าเทียมกันทางเพศที่ทั้งสองฝ่ายต้องเคารพซึ่งกันและกัน บทบาทของผู้หญิงไทยที่เปลี่ยนแปลงไปนี้สอดคล้องกับคำกล่าวของ สุธีรา ทอมสัน และ เมทินี พงษ์เวช (2538, หน้า 42-43) ที่ว่า สถานภาพของผู้หญิงในครอบครัวได้เปลี่ยนไปจากเดิมที่ผู้หญิงรับผิดชอบงานบ้านกลายมาเป็นผู้หญิงที่ทำงานนอกบ้านทั้งอย่างสมัครใจและไม่สมัครใจ ซึ่งยังส่งผลให้สัดส่วนของผู้หญิงที่เป็นหัวหน้าครอบครัวเพิ่มขึ้นด้วยจากการที่ผู้หญิงสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น

ดังนั้น ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาโลกทัศน์ของคนไทยต่อผู้หญิงจากภาษิตสำนวนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้เห็นความเหมือนและความต่าง ซึ่งจะช่วยให้คนไทยรุ่นเก่ากับรุ่นใหม่เข้าใจความคิดและยอมรับกันมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และจัดประเภทโลกทัศน์ของคนไทยต่อผู้หญิง ที่สะท้อนจากภาษิตสำนวนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

วิธีการศึกษาและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษิต คำพังเพย สำนวนไทย จากหอสมุดแห่งชาติ และหอสมุดของสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ในกรุงเทพมหานคร
2. ศึกษาเอกสารที่กล่าวถึงภาษาและภาษิตสำนวนกับการสะท้อนโลกทัศน์ สังคม และวิถีชีวิตของคนไทย

3. เก็บข้อมูลภาคีสำนวนที่สะท้อนโลกทัศน์ของคนไทยในอดีตที่มีต่อผู้หญิงจากหนังสือ 3 เล่ม ได้แก่ “โคลงโลกนิติ” พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร “โลกนิติ ไตรพากย์ : การม พ.ศ. 2461” สำนวนของ พระสารประเสริฐ (ตรี นาคะประทีป) และ “สำนวนไทย” ของ ขุนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคพันธุ์) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

4. เก็บข้อมูลภาคีสำนวนที่สะท้อนโลกทัศน์ของคนไทยในปัจจุบันที่มีต่อผู้หญิงจากหนังสือ 8 เล่ม ได้แก่ หนังสือ “ภาคีส คำพังเพย สำนวนไทย” ของ ราชบัณฑิตยสถาน “พจนานุกรมคำใหม่” เล่ม 1 – 3 ของ ราชบัณฑิตยสถาน “พจนานุกรม นอกราชบัณฑิตยฯ” ของ สำนักพจนานุกรม มติชน “พจนานุกรม สำนวนไทย ฉบับนักเรียน” ของ จักรพล พิมพการ “สำนวนไทย ฉบับจัดหมวดหมู่” ของ อุดมพร อมรรธรรม และ “5,000 สำนวนไทย นับแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน” ของ เอกรัตน์ อุดมพร โดยเน้นพิจารณาโลกทัศน์จากภาคีสำนวนที่พบเพิ่มเติมนอกเหนือจากในหนังสือ “สำนวนไทย” ของ ขุนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคพันธุ์) นอกจากนี้ ศึกษาภาคีสำนวนปัจจุบันที่ปรากฏใช้จริงจากสื่อประเภทต่างๆ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

5. วิเคราะห์ภาคีสำนวนที่ได้จำนวน 80 สำนวน เรียบเรียง และจัดประเภทโลกทัศน์ของคนไทยต่อผู้หญิง ที่สะท้อนจากภาคีสำนวนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ภาคีส หมายถึง ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบทอดกันมาช้านานแล้ว มีความหมายเป็นคติ
2. สำนวน หมายถึง ถ้อยคำหรือข้อความที่มีความหมายไม่ตรงตามตัว หรือมีความหมายอื่นแฝงอยู่

3. โลกทัศน์ หมายถึง ทัศนคติในการมองโลกและสังคมของบุคคล เป็นภาพของโลกหรือสังคมที่บุคคลรับรู้โดยผ่านกระบวนการและระบบวิถีคิดในการประเมินคุณค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ผลการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า คนไทยในอดีตและปัจจุบันมีโลกทัศน์ต่อผู้หญิง 3 กลุ่ม แบ่งตามสถานภาพทางสังคม ได้แก่ บุตรสาว ภรรยา และมารดา ดังนี้

1. โลกทัศน์ของคนไทยต่อบุตรสาว

ภาษาไทยสะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของคนไทยเกี่ยวกับผู้หญิงที่มีสถานภาพเป็นบุตรสาว ดังนี้

1.1 ลักษณะบุตรสาวที่พึงประสงค์

1.1.1 เป็นหญิงบริสุทธิ์

คนไทยสมัยก่อนให้ความสำคัญอย่างมากกับเรื่องพรหมจรรย์หรือความบริสุทธิ์ของผู้หญิง โดยถือกันว่าผู้หญิงที่ดีต้องไม่เคยผ่านมือชายใดมาก่อน วันแต่งงานตามประเพณี พรหมจรรย์จึงเป็นสิ่งที่ใช้กำหนดคุณค่าของผู้หญิง โลกทัศน์นี้ยังสอนให้ผู้หญิงมีจิตใจเข้มแข็ง อดทนอดกลั้นต่อความต้องการพื้นฐานด้านอารมณ์ของมนุษย์ รู้จักมีครอบครัวเมื่อมีความพร้อม ซึ่งมีส่วนช่วยสร้างครอบครัวที่มีคุณภาพและมีความมั่นคงต่อไป

การควบคุมดูแลบุตรสาวให้มีลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าวข้างต้น คนไทยมอบหมายให้เป็นหน้าที่ของมารดา ดังที่ มองซิเออร์ เดอ ลาลูแบร์ (2552, หน้า 162) ได้บันทึกเกี่ยวกับเรื่องจารีตประเพณีของคนไทยในสมัยอยุธยาไว้ว่า “ประเพณีในประเทศนี้ ไม่อนุญาตให้หญิงสาวสนทนาพาทีกับชายหนุ่ม มารดาจะเป็นผู้ลงโทษถ้าจับได้ว่าลูกสาวของตนแอบไปพูดจาวิสาสะกับผู้ชายตามอำเภอใจ...”

ภาษาที่สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับความบริสุทธิ์

ของหญิงสาวในสมัยก่อน เช่น

รักนวลสงวนตัว

หมายถึง เป็นหญิงต้องระมัดระวังไม่ให้ชายล่วงเกินได้ง่ายๆ (จักรพล พิมพ์การ, 2549, หน้า 125)

คำว่า “นวล” หมายถึง ผิวที่งามผุดผ่องของวัยรุ่นสาว คนสมัยก่อนสอนบุตรสาวให้ รักนวล และ สงวนตัว คือ ไม่ให้ชายใดมาถูกต้องเนื้อตัว เพราะถือกันว่าทำให้มีหมอง มีราคะ

ไม่มีตัวแมง

หมายถึง บริสุทธิ์ ไม่มีใครมาจับต้อง มักใช้กับหญิงสาวบริสุทธิ์ ไม่มีผู้ชายมาเกี่ยวข้อง (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, หน้า 441)

“ตัว” หรือ “แมง” เป็นสัตว์ที่มักพบเห็นได้ทั่วไปในธรรมชาติ รอบๆ บ้านคนไทยสมัยก่อนจะปลูกไม้ดอก ไม้ใบไว้ประดับประดาบ้านเรือน และ ปลูกไม้ผลไว้เก็บกิน คนไทยจึงสังเกตเห็นธรรมชาติของสัตว์เหล่านี้ที่มักเจาะเนื้อไม้ให้เป็นรู การนำไม้ไปใช้ทำข้าวของเครื่องใช้ก็จะดูไม่สวยงาม แต่หากไม้ใดมีวิธีบสวยไม่มีรูก็จะดูสวยและมีคุณค่า จึงนำมาเปรียบเทียบกับผู้หญิงที่บริสุทธิ์ ยังไม่ผ่านมือชายใด

แมลงวันหัวเขียวยังไม่ตอม

หมายถึง ยังบริสุทธิ์ ยังไม่มีอะไรมาแตะต้อง มักใช้กับหญิงสาวที่บริสุทธิ์ ไม่มีผู้ชายมาเกี่ยวข้องพ้องพาน (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, หน้า 432)

“แมลงวันหัวเขียว” เป็นสัตว์ที่ชอบตอมเนื้อสัตว์ อาหารรวมไปถึงขยะที่สกปรกเน่าเหม็น นำมาเปรียบกับผู้ชายที่จะมาทำให้หญิงสาวแปดเปื้อนมลทิน

นอกจากนี้ ยังมีภาคิตที่ใช้สอนบุตรสาวให้รักนวลสงวนตัว ทำสิ่งต่างๆ ให้ถูกต้องตามขั้นตอน และไม่ทำอะไรก่อนถึงเวลาอันสมควร ได้แก่

อย่าชิงสุกก่อนห่าม

สำนวน ชิงสุกก่อนห่าม หมายถึง ทำสิ่งที่ยังไม่สมควรแก่วัยหรือยังไม่ถึงเวลามักหมายถึงการลักลอบได้เสียกันก่อนแต่งงาน, ใช้เป็นคำสอนหรือเตือนสติว่า อย่าชิงสุกก่อนห่าม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2553, หน้า 30)

ภาษิตนี้มีที่มาจากผลไม้ที่มีลำดับขึ้นจาก ดิบ-ห่าม-สุก ผลไม้ใดที่ข้าม ขั้นตอนจากดิบไปสุกเลย โดยอาจผ่านกระบวนการบ่ม จะไม่อร่อยเท่าผลไม้สุกไปตามขั้นตอนธรรมชาติ หรือผลไม้ที่สุกคาคั้น จึงนำมาใช้เปรียบเทียบกับผู้หญิงที่ทำอะไรข้ามขั้นตอน โดยเฉพาะเรื่องการเมืองเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ทำให้เป็นผู้หญิงที่ไม่มีคุณค่า

แม้ว่าปัจจุบันผู้หญิงไทยมีชีวิตที่เป็นอิสระมากขึ้น สามารถพบปะพูดคุย เรียนหนังสือ ตลอดจนทำงานร่วมกับผู้ชาย หรืออาจถูกเนื้อต้องตัวกันได้ก็ตาม แต่การที่ผู้หญิงสามารถรักษาความบริสุทธิ์ ไม่มีเพศสัมพันธ์จนกว่าจะถึงวันแต่งงานก็ยังคงเป็นโลกทัศน์ที่คนไทยให้ความสำคัญและแสดงคุณค่าของหญิงผู้นั้นได้

1.1.2 มีฝีมือในการทำอาหาร

ผู้หญิงไทยสมัยก่อนจะได้รับการถ่ายทอดฝีมือการทำอาหารจากผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงในครอบครัวต่อกันมาเป็นทอดๆ เมื่อยังเป็นเด็กก็เรียนรู้จากการสังเกตและเป็นลูกมือในครัว คอยหยิบจับช่วยเหลือผู้ใหญ่เท่าที่จะทำได้ เมื่อโตขึ้นก็เป็นเวลาที่ต้องลงมือทำอาหารด้วยตนเอง การให้บุตรสาวเข้าครัวตั้งแต่วัยเด็กจึงเป็นการส่งเสริมประสบการณ์งานครัวจนกระทั่งเกิดความชำนาญทำได้คล่องแคล่ว

มงเซญอร์ ปาลเลกัวซ์ (2552, หน้า 153) กล่าวถึงการศึกษาของผู้หญิงไทยในสมัยรัชกาลที่ 3 - รัชกาลที่ 4 ว่า “การศึกษาของเด็กสาวคือต้องรู้จักทำครัวและตำน้ำพริกเป็น ทำขนม มวนบุหรื...ไปหาพิน เก็บผักและ

ผลไม้ ตักน้ำ ต่ำข้าว และช่วยมารดาในกิจการบ้านเรือนทุกเช้า”

การศึกษาของผู้หญิงไทยในสมัยโบราณจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้นจึงไม่ใช้การเรียนเขียนอ่านหนังสือ แต่เป็นการเรียนวิชาการเป็นแม่บ้าน แม่เรือน ซึ่งการมีฝีมือในการทำอาหารนี้เป็นส่วนสำคัญที่ฝ่ายชายจะพิจารณาเลือกไปเป็นภรรยาต่อไป ดังภาษิตที่ว่า

เสน่ห์ปลายจวัก

หมายถึง หญิงที่มีฝีมือปรุงอาหารโอชะรส (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, หน้า 586)

“จวัก” เป็นเครื่องใช้สำหรับตักข้าวหรือแกง ทำด้วยกะลามะพร้าวมีด้าม รูปคล้ายทัพพี เสน่ห์ที่อยู่ปลายจวักจึงกล่าวถึงอาหารที่ทำนั่นเอง ดังนั้นการทำอาหารเก่ง จึงมองว่าเป็นเสน่ห์ของหญิงไทยสมัยก่อน

ในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้กำหนดให้เด็กหญิงทุกคนต้องเข้าเรียน วิชาสามัญในโรงเรียน และมีวิชาเฉพาะที่ต้องเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึง มัธยมศึกษา คือ “วิชาการเรือนเบื้องต้น” ในแบบเรียนวิชาดังกล่าวให้เหตุผลเกี่ยวกับความจำเป็นที่เด็กหญิงต้องเรียนรู้การครัวว่า แม้จะมีลูกจ้างทำครัวให้ ก็ควรต้องเรียนการครัวให้เป็น เพราะหากไม่มีคนทำให้ก็จำเป็นต้องทำเอง และเมื่อโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่มีคนรับใช้จะได้ตักเตือนสั่งสอนเขาได้ถูกต้อง (วิชาการเรือนเบื้องต้น เล่ม 1, 2475, หน้า 2)

ในปัจจุบันคนไทยยังคงมีโลกทัศน์ว่า การมีฝีมือในการทำอาหารเป็นลักษณะที่พึงประสงค์ของบุตรสาว แต่ความเคร่งครัดน้อยลงกว่าในสมัยก่อนค่อนข้างมาก เพราะให้ความสำคัญกับการศึกษาเล่าเรียนมากขึ้น

1.1.3 มีรูปงาม

คนไทยนิยมการมีรูปงามทั้งหญิงและชายเพราะถือว่าเป็นลักษณะที่เป็นมงคล แสดงถึงความเป็นผู้มีบุญ ความคิดนี้มีพื้นฐานจากความ

เชื่อทางพระพุทธศาสนาเรื่อง “บุญทำ กรรมแต่ง” ที่ว่า การเกิดมามีรูปร่างนั้นเป็นผลจากกรรมดีที่ได้สั่งสมไว้ในอดีตชาติ ดังที่ นิโกลาส์ แชรแอส (2550, หน้า 103) บันทึกความเชื่อของคนไทยในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยาไว้ว่า “...เขาจะโอ้อวาทที่ผิวพรรณของเขาผ่องใสนั้น ก็เนื่องจากบุญกุศลที่เขาได้บำเพ็ญมาแต่ชาติปางก่อน” โดยลักษณะหญิงงามในทัศนะของคนไทยสมัยก่อนมีดังภาพิตที่ว่า

นุชไฉฉิวผุดเพียง	สุพรรณา
เนตรผ่องเนตรมฤคา	คู่แฝ้ว
เกศดำดุดจุมรา	บินร่อน
ทันต์เรียบระเบียบแก้ว	กอปรไว้วายแสง

(พระสารประเสริฐ, ม.ป.ป., หน้า 224)

หมายถึง หญิงไฉฉิวผุดผ่องดังทอง มีดวงตางามดุจตากวาง มีมดดำดุดสีปีกแมลงภู่ มีฟันเรียบเรียงเป็นระเบียบดุจเพชร รวมกันเช่นนี้แม้แต่พลอยก็ยังหม่นหมอง

การมีรูปร่างจึงเป็นส่วนหนึ่งที่แสดงคุณค่าและช่วยสร้างความมั่นใจให้แก่บุคคลได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องไปพบปะผู้คนในที่ชุมชน ดังภาพิตว่า

ไปวัดไปวาได้

หมายถึง มีรูปร่างหน้าตาดีพอจะอวดเขาได้ (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, หน้า 361)

ภาพิตนี้ใช้วัดเป็นเสมือนบรรทัดฐานตัดสินความงามของบุคคลเนื่องจากคนไทยสมัยก่อนมีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คนในชุมชน และใช้เป็นสถานที่พบปะหารือหรือทำกิจกรรมทางศาสนาด้วยกัน ดังนั้นหากหญิงไฉฉิวรูปร่างหน้าตาดีก็สามารถไปวัดได้อย่างไม่อายใคร

นอกจากนี้การมีรูปร่างของหญิงสาวยังถือว่าเป็นทรัพย์สมบัติ

ที่มีติดตัวมา หรือที่มักเรียกสั้นๆ ว่า นารีมีรูปเป็นทรัพย์ เนื่องจากสามารถช่วยให้อุดพ้นจากความทุกข์ยากได้ ดังภาษิตว่า

เป็นชายความรู้ยิ่ง	เป็นทรัพย์
ทุกประเทศมีผู้นับ	อ่านอ่าง
สตรีรูปงามสรรพ	เป็นทรัพย์ ตนนา
แม่ตักยากไร้ร้าง	ห่อนไร้สามี

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร, 2543, หน้า 146)

หมายถึง เกิดเป็นลูกชายนั้นอันวิชาความรู้ถือว่าเป็นทรัพย์สมบัติประจำกาย ไปแห่งหนตำบลไหนก็จะมีผู้ยกย่องนับถือ ส่วนผู้หญิงนั้นการมีรูปโฉมงามก็ถือว่าเป็นทรัพย์แห่งตน เมื่อตกทุกข์ได้ยากก็ยังสามารถหาสามีมาเป็นพึ่งได้

ด้วยเหตุนี้หากหญิงใดเกิดมามีรูปร่างหน้าตาไม่งดงามก็มักจะมีการตกแต่งตนให้เสริมแต่งตนเองให้งดงามด้วยเครื่องประพินโฉมหรือเครื่องแต่งกายเพื่อให้หน้ามอง หรือคนที่งดงามอยู่แล้วก็แต่งตัวเพื่อให้งดงามยิ่งขึ้นเป็นที่น่าชื่นชม ดังในภาษิตว่า

ไถ่งามเพราะขน คนงามเพราะแต่ง

หมายถึง เตือนให้รู้จักแต่งเนื้อแต่งตัวให้น่าดู (จักรพล พิมพการ, 2549, หน้า 13)

โลกทัศน์ของคนไทยดังกล่าวข้างต้นยังคงมีสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งนอกจากความงามของผู้หญิงจะช่วยให้มีโอกาสเลือกคู่ครองที่ดีแล้วยังทำให้มีโอกาสได้ทำงานที่สร้างชื่อเสียงและให้ผลตอบแทนสูง เช่น การเข้าสู่วงการบันเทิงเป็นนักร้อง นักแสดง เป็นต้น

1.1.4 มีกิริยามารยาทดี

คนไทยมองว่าผู้หญิงที่ดีไม่ว่าจะมีชาติตระกูลสูงหรือชาติตระกูล

ต่ำก็ควรต้องมีกิริยามารยาทงดงาม คือ มีกิริยาวาจาที่สุภาพ นุ่มนวล เรียบร้อย ถูกกาลเทศะ ในสมัยก่อนนั้นเรียกผู้หญิงที่มีตระกูลและมีความประพฤติดีว่า “กุลสตรี” ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวแสดงถึงความเป็นผู้ดีด้วย ในปัจจุบันคำว่า ผู้ดี ไม่จำกัดเฉพาะกลุ่มผู้มีชาติตระกูลสูงหรือมีฐานะดีเท่านั้น ดังที่ ราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 738) ให้ความหมายว่า “คนที่เกิดในตระกูลดี, คนที่มีมารยาท ดีงาม” อันเป็นความหมายที่กว้างกว่าในอดีต

ภาชิตที่สะท้อนโลกทัศน์ของคนไทยสมัยก่อนเกี่ยวกับการมี กิริยามารยาทดี เช่น

ผ้าพับไว้

หมายถึง กิริยามารยาทเรียบร้อย มักใช้กับผู้หญิงว่า เรียบร้อย เหมือนผ้าพับไว้ (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, หน้า 364)

เครื่องนุ่งห่มของผู้หญิงไทยสมัยก่อนประกอบด้วยผ้านุ่งหรือโจงกระเบน และสไบหรือผ้าแพรคล้องคอ ซึ่งล้วนแต่มีลักษณะเป็นผ้าผืนยาว หลังจากทำความสะอาดแล้วจึงต้องพับให้เรียบร้อยแล้วเก็บไว้ในหีบ เมื่อนำมาใช้รอยพับหรือรอยจีบของผ้ายังสามารถแสดงฐานะของผู้นุ่งห่มได้ด้วย ดังที่ เผ่าทอง ทองเจือ (2555) กล่าวว่า หากผ้ามีรอยพับหรือสไบมีรอยจีบที่สวยงาม แสดงว่าบ้านนั้นมีฐานะดี เพราะการจีบผ้าต้องใช้เวลานานและใช้กำลังคนทำ มาก ผู้ดีไทยโบราณจึงต้องมีคนรับใช้เอาไว้เพื่อดูแลเรื่องเหล่านี้

หรือดังที่โคลงโลกนิติกล่าวไว้ ดังนี้

นักบวชข่มกน้อย	พินาศ ศีลนา
กษัตริย์สิ้นโทษขาด	ที่ไท่
งามเมืองผิอวยอาตม์	อับทรัพย์ สิ้นแฮ
หญิงเฝ้าเว้นอายุไซ้	สุดร้ายฤางาม

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร, 2543, หน้า 344)

หมายถึง นักบวชที่ไม่รู้จักความสมณะ ศีลย่อมขาดได้ กษัตริย์

ที่มีก้น้อยย่อมขาดแสนยานุภาพ หญิงชายตัวถ้ำมีอายุก็ย่อมไร้ทรัพย์ ส่วนหญิงที่ดีถ้าไร้ยางอายย่อมดูไม่งาม

โคลงโลกนิตินี้แสดงให้เห็นโลกทัศน์เกี่ยวกับผู้หญิงที่ดีว่าควรมี ยางอาย ไม่ประพฤติสิ่งใดที่ไม่เหมาะสมไม่ควร แต่ก็ต้องคำนึงถึงบทบาทของตนเอง ด้วย เช่น ถ้าเป็นหญิงงามเมืองก็จำเป็นต้องหักห้ามความอายเพราะมิฉะนั้นจะ ไม่ได้เงินมาเลี้ยงตัว

ในปัจจุบันนี้ผู้หญิงยังคงต้องมีกิจกรรมยามราตรีเหมาะสมกับ กาลเทศะ แต่ไม่จำเป็นต้องเรียบร้อยเสมอไป ผู้หญิงบางคนต้องกล้าพูด กล้าทำ คล่องแคล่ว ว่องไว ดุดัน หรือแสดงออกถึงความเป็นผู้นำด้วยอาชีพที่ทำ เช่น ตำรวจหญิง ทหารหญิง พิธีกรรายการโทรทัศน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมถึงนายกรัฐมนตรี สำนวนที่สะท้อนลักษณะของผู้หญิงดังที่กล่าวมานี้ เช่น

ดอกไม้เหล็ก

หมายถึง ผู้หญิงที่มีความเข้มแข็งอดทน สามารถต่อสู้เอาชนะ อุปสรรคต่างๆ ได้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552, หน้า 45)

การมองคุณค่าของผู้หญิงจึงเปลี่ยนจากเรื่องกิจกรรมยามราตรีไปเป็น ความรู้ความสามารถในการทำงาน เพราะปัจจุบันผู้หญิงมีส่วนสำคัญที่จะช่วยสร้าง ความมั่นคงให้แก่ครอบครัวได้เช่นเดียวกับผู้ชาย ดังนั้นมุมมองในการเลือกผู้หญิงเป็น คู่ครองจึงเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีต

1.1.5 เคารพเชื่อฟังบิดามารดา

ในสังคมไทยบุตรีทั้งหญิงชายจะได้รับการสั่งสอนให้เชื่อฟังบิดา มารดา เพราะถือว่าเป็นผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ชีวิตมากกว่า ย่อมรู้ว่าสิ่งใดควร ไม่ควร นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่รักและเป็นห่วงบุตรยิ่งกว่าผู้ใด คำสั่งสอนจึงย่อมมี แต่ความปรารถนาดีเป็นที่ตั้ง บุตรคนใดที่เชื่อฟังคำสั่งสอน ทำให้บิดามารดามี ความสบายใจจะถือกันว่าเป็นบุตรที่ประเสริฐ ดังโคลงโลกนิติที่เสนอไว้ดังนี้

มีลูกลูกเล่าไซ้	หลายประการ
ลูกหนึ่งฟังล้างผลาญ	ทรัพย์ม้วย
ลูกหนึ่งยอมคบพาล	พาผิด มานา
ลูกที่ตินั้นด้วย	ว่ารู้ฟังคำ

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร, 2543, หน้า 161)

หมายถึง ลูกนั้นมีหลายประเภท ลูกบางประเภทชอบล้างผลาญเงินทองพ่อแม่ บางประเภทชอบคบแต่คนชั่วช้าทำแต่เรื่องที่ผิด ส่วนลูกที่ตินั้นจะเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่

คนไทยสมัยก่อนก็ได้ยึดถือปฏิบัติตามโลกทัศน์ดังกล่าว ดังที่ มองซิเออร์ เดอ ลาลูแบร์ (2552, หน้า 170) บันทึกเกี่ยวกับคนไทยในสมัยอยุธยาไว้ว่า “ลูกชาวสยามมีความว่านอนสอนง่ายและอ่อนโยน...บิดามารดาเองก็รู้จักวางตนให้เป็นที่รักและที่เคารพของบุตร และจรรโลงใจบุตรให้มีความสุขปราบเรียบเป็นที่ยิ่ง โอวาทของบิดามารดามีความศักดิ์สิทธิ์ขึ้นอย่างน่าพิศวง”

การเคารพเชื่อฟังบิดามารดาเข้าร่วมไปถึงเรื่องการเลือกคู่ครองด้วย กล่าวคือ เมื่อบุตรสาวเติบโตถึงวัยที่จะมีบุตรได้คืออายุประมาณ 12 ปี บิดามารดาจะจัดให้แต่งงานกับชายหนุ่มซึ่งมีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน (มองซิเออร์ เดอ ลาลูแบร์, 2552, หน้า 162) เป็นการเลือกคู่ครองให้โดยที่บุตรสาวและฝ่ายชายอาจไม่เคยเห็นหน้าหรือรู้จักกันมาก่อน ซึ่งบุตรสาวก็ยอมทำตามความประสงค์ของบิดามารดา ดังภาพิตที่ว่า

คลุมถุงชน

หมายถึง ทั้งสองฝ่ายมาเผชิญกันทุกๆ ที่ไม่เคยเห็นไม่เคยรู้จักกันมาก่อน มักใช้กับประเพณีแต่งงานสมัยก่อนที่บิดามารดาเป็นผู้จัดให้ตามที่เห็นชอบและเจ้าตัวไม่เคยรู้จักพบปะกัน (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, หน้า 106)

ในปัจจุบันบุตรสาวที่ตียังคงต้องเคารพเชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดามารดาในเรื่องต่างๆ แต่การยอมให้บิดามารดาเลือกคู่ครองให้ตามแบบประเพณี

คลุมถุงชนนั้นพบเห็นได้น้อยลง เพราะบุตรสาวมีสิทธิในการลงคบหาและเลือกคู่ครองตามความพอใจของตน อย่างไรก็ตามท้ายที่สุดก็ต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายหากจะจัดพิธีแต่งงานตามประเพณี

1.1.6 มีสามีเลี้ยงดูและปกป้อง

ผู้หญิงไทยสมัยก่อนถูกกำหนดให้มีขอบเขตหน้าที่เฉพาะในบ้านเรือน เพราะถือกันว่างานนอกบ้านเป็นเรื่องของผู้ชาย ผู้หญิงจึงไม่ได้รับการสนับสนุนให้เรียนหนังสือ (ส.พลายน้อย (นามแฝง), 2554, หน้า 100-102) เมื่อยังเล็กก็อยู่ในความดูแลของบิดามารดาโดยบิดาเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว ดังนั้นเมื่อโตเป็นสาวจึงจำเป็นต้องมีสามีหาเลี้ยงดูแลและปกป้องคุ้มครองต่อบิดามารดา หากบุตรสาวยังไม่ได้แต่งงาน บิดามารดามักเป็นทุกข์ด้วยความเป็นห่วงว่าชีวิตบุตรสาวยังไม่มีหลักฐานที่มั่นคงและยังไม่มีใครดูแลปกป้อง อาจถูกผู้ชายข่มเหงรังแกให้มัวหมองได้ โคลงโลกนิติที่สะท้อนโลกทัศน์ดังกล่าว ได้แก่

ฤๅชีโสภาคด้วย	ชูบทรง
สัตว์สี่เท้างามยง	ใหญ่อ้วน
บุรุษรอบรู้คง	งามเพื่อ รู้แธ
หญิงจกงามล้วน	เลิศด้วยสามี

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร, 2543, หน้า 280)

หมายถึง ฤๅชีจะงามได้ก็ด้วยร่างกายอันชูบผอม สัตว์สี่เท้าจะงามเมื่ออ้วนพี ผู้ชายจะงามได้ก็เพราะมีความรู้ ส่วนผู้หญิงนั้นจะงามได้ก็เพราะมีสามีที่ดี

โลกทัศน์นี้สอดคล้องกับชาดกเรื่องพระเวสสันดร ที่กล่าวว่า “หญิงมีสามีเป็นฉัตรแก้วกันแดด กังามหน้างามเนตรทุกเวลา” (ปราชญา กล้าผจญ, 2554, หน้า 98) จากข้อความนี้หมายความว่า ผู้หญิงมีสามีเป็นประดุจร่มฉัตรปกป้องศีรษะก็จะดูงดงามอยู่เสมอ

ในสมัยรัชกาลที่ 6 ความคิดเรื่องผู้หญิงต้องมีสามีเริ่มคลี่คลาย ดังในแบบเรียนวิชาการศึกษาเบื้องต้น (เล่ม 3, 2475, หน้า 71) ที่กล่าวถึงการ รักนวลสงวนตัวว่า “เด็กหญิงทั้งหลายจงรักษาตัวในข้อนี้ให้ดี และจงนึกในใจให้ แน่วแน่ว่า ถึงเราจะอยู่ตัวคนเดียวตลอดชีวิตโดยไม่ต้องมีสามีก็คงหาเลี้ยงตัวได้ ไม่ต้องถึงกับอดตาย เพราะฉะนั้นจงอย่าทรมานทุร้ายหรือกังวลใฝ่ใจในเรื่องนี้นัก”

ในปัจจุบันนี้มีผู้หญิงที่ครองตัวเป็นโสดเพิ่มมากขึ้นถึงร้อยละ 44 (ข่าวสด, 2549) โดยที่สังคมไม่ได้มองว่าเป็นเรื่องเสียหายอีกต่อไป เพราะผู้หญิง มีการศึกษา พึ่งพาตนเองได้ สามารถทำงานเลี้ยงดูตนเองและอาจรวมไปถึงบิดา มารดาญาติพี่น้องได้ด้วย ความคิดเรื่องการแต่งงานและให้สามีเลี้ยงดูจึงเปลี่ยนไป

1.2 ลักษณะบุตรสาวที่ไม่พึงประสงค์

1.2.1 เป็นหญิงไม่บริสุทธิ์

บุตรสาวที่ไม่บริสุทธิ์เนื่องจากถูกผู้ชายแตะต้องหรือล่วงเกิน ก่อนจัดพิธีแต่งงาน ถือว่าผิดจารีตประเพณี สังคมจะประณามว่าไม่รักนวล สงวนตัว ใจง่าย เป็นผู้หญิงที่ไม่มีคุณค่าเพราะมีราคาค่างาน ซึ่งจะส่งผลให้ไม่เป็นที่ต้องการของผู้ชายที่ดีมีตระกูล นอกจากนี้ยังทำให้บิดามารดาอับอายขายหน้า ด้วย ภาษิตที่สะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับลักษณะที่ไม่พึงประสงค์นี้ เช่น

มีลูกสาวเหมือนมีสัวมอยู่หน้าบ้าน

หมายถึง มีลูกสาวอาจสร้างความอับอายขายหน้าให้แก่พ่อแม่ ได้ (สุกมล วิชาวิพลกุล, 2544)

ภาษิตนี้คำคำว่า “สัวม” มาเปรียบ ซึ่งสัวมในสมัยก่อน คือ สัวมหลุม มีลักษณะเป็นหลุมดินแห้งหรือเปียก วางพาดด้วยไม้กระดาน 2 แผ่น แล้วมีตัวเรือนครอบหลุมไว้เพื่อบังสายตา เมื่อหลุมเต็มก็กลบแล้วย้ายไป ขุดที่ใหม่ สัวมสมัยก่อนจะสร้างห่างจากตัวเรือนพอสมควรเพราะมีกลิ่นเหม็น (มนฤทัย ไชยวิเศษ, 2545, หน้า 189) หากมีสัวมอยู่หน้าบ้านก็จะยิ่งส่ง

กลืนเหม็นให้เจ้าของบ้านอ้ออายุคนอื่น จึงนำส้วมาเปรียบกับบุตรีสาวที่หาก
ดูแลไม่ดีก็อาจถูกผู้ชายล่วงเกินทำให้พ่อแม่อ้ออายุขยหน้า เพราะถือว่าเป็น
เรื่องเสื่อมเสีย

หากผู้หญิงคนใดเสียความบริสุทธิ์ไปแล้ว ครอบครัวของฝ่าย
หญิงบางครอบครัวอาจหลอกลวงตบตาฝ่ายชายเพื่อให้บุตรสาวได้แต่งงาน
ดังภาชิตว่า

ใส่ตะกร้าล้างน้ำ

หมายถึง ทำให้หมดราศี ทำให้หมดมลทิน ลบล้างอะไรที่เสีย
ไปให้กลับ ดีขึ้นใหม่ ใช้กับหญิงที่เสียความบริสุทธิ์ไปแล้ว กลับเอามาทำตัวให้
เป็นคนบริสุทธิ์ใหม่ (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, หน้า 600)

สำนวนนี้มีที่มาจากปลาที่จับมานานจนมีกลิ่น คนสมัยก่อนจะ
นำปลานั้นมาใส่เกลือแล้วใส่ตะกร้าล้างน้ำก็ยังสามารถกินได้ และใช้เป็นวิธีล้าง
ควาปลาทำให้ปลาสะอาดหมดกลิ่นควาได้ คนไทยมองว่าหญิงที่ตกไปอยู่ในมือ
ชายย่อมมีควา มีมลทินเปรียบได้กับปลา (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, หน้า 600)
เมื่อบิดามารดาต้องการให้บุตรสาวได้แต่งงานกับผู้ชายที่คู่ควร จึงมีการตบตา
ฝ่ายชายว่าบุตรสาวเป็นหญิงที่ดี ยังเป็นสาวบริสุทธิ์

โลกทัศน์ของคนไทยสมัยโบราณเกี่ยวกับหญิงที่ไม่บริสุทธิ์ว่า
เป็นหญิงที่ไม่มีคุณค่า ใจง่าย ใจรวนเร เป็นลักษณะที่ไม่พึงประสงค์นี้ยังคงมี
ปรากฏในปัจจุบันดังเช่นในสำนวนว่า

ดอกไม้ริมทาง

หมายถึง หญิงใจง่าย ที่ใครผ่านไปมาก็เชยชมได้ (จักรพล
พิมพ์การ, 2549, หน้า 38)

ตูดไว

หมายถึง หญิงใจง่าย (อุตมพร อมรธรรม, 2556, หน้า 255)

เง็กลากไป ไทยลากมา

หมายถึง ถ้อยคำที่กล่าวถึงผู้หญิงซึ่งมีความสัมพันธ์กับผู้ชายคนนั้นที่ คนนี้ที่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 38)

แรดเจียบ, แรดหลบใน

หมายถึง ประพฤติตัวเหลวแหลกในทางซู้สาว แต่ไม่ประเจิดประเจ้อที่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550, หน้า 136)

ในปัจจุบันนี้แม้ว่าคนไทยยังคงยึดถือว่าพรหมจรรย์หรือความบริสุทธิ์ของผู้หญิงเป็นสิ่งสำคัญ และแสดงคุณค่าของผู้หญิง เช่น โลกทัศน์ในอดีต แต่ก็มีคนไทยอีกจำนวนหนึ่งโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่ไม่ถือเรื่องนี้แล้ว อีกทั้งยังมองว่าการมีเพศสัมพันธ์หรือใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงานเป็นเรื่องปกติสามัญ ดังคำกล่าวที่ว่า

อยู่ก่อนแต่ง

หมายถึง ทดลองอยู่ด้วยกันฉันทัวเมียโดยไม่ได้แต่งงาน (สำนักพจนานุกรม มติชน, 2543, หน้า 212)

คนไทยได้รับโลกทัศน์นี้มาจากตะวันตก มองว่าเป็นสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล และการแต่งงานไม่ได้บ่งบอกว่าจะมีชีวิตคู่ที่ยืนยาว แต่กลับมองว่าอยู่ก่อนแต่งช่วยให้ได้เรียนรู้นิสัยใจคอกันอย่างแท้จริง เมื่อแน่ใจแล้วว่าไม่มีปัญหาในการใช้ชีวิตจึงจัดงานแต่งงานเพื่อให้สังคมรับรู้ (ศิริรัตน์ แอดสกุล, 2553, หน้า 46, 149) ด้วยเหตุนี้ทำให้มีหญิงชายที่ใช้ชีวิตอยู่ด้วยกัน มีเพศสัมพันธ์ หรือตั้งครรรภ์ก่อนแต่งงานเป็นจำนวนมากในปัจจุบัน

ดังสถิติจากการสำรวจพฤติกรรมทางเพศของเยาวชนแสดงให้เห็นว่า เด็กอาชีวศึกษาและอุดมศึกษายอมรับว่าเคยมีเพศสัมพันธ์แล้วเฉลี่ยร้อยละ 37 และยอมรับการอยู่ก่อนแต่งร้อยละ 50 นอกจากนี้ยังพบวัยรุ่นหญิงอายุต่ำกว่า 19 ปี มาทำคลอด 69,387 ราย หรือเฉลี่ยวันละ 190 ราย (ณัฐณี ตุ่มภู, 2553)

งานวิจัยเรื่อง “เพศวิถีที่กำลังเปลี่ยนไปในสังคมไทย” ของ รศ.ดร.กฤตยา อาชวนิจกุล รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ยังสนับสนุนสถิติข้างต้นด้วยว่า “การมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน และการอยู่ก่อนแต่งมีแนวโน้มจะเป็นบรรทัดฐานของคนทำงานและหนุ่มสาวในวัยเรียนหนังสือ ซึ่งสะท้อนว่าความคิดเรื่องการรักษาพรหมจารีของหญิงไทยไว้จนกว่าจะแต่งงานได้ผ่อนคลายลง รวมถึงศรัทธาในพรหมลิขิตที่มีความหมายถึงการให้มีเพศสัมพันธ์เมื่อแต่งงาน ก็ลดลงมากในทางปฏิบัติ” (ไทยโพสต์, 2554)

1.2.2 ไม่มีฝีมือในการทำอาหาร

ลักษณะที่พึงประสงค์ของบุตรสาวในสมัยก่อนคือ มีฝีมือในการทำอาหาร หากบุตรสาวคนใดทำอาหารไม่เป็นก็แสดงว่าไม่มีความเป็นแม่บ้านแม่เรือน ซึ่งถือว่าขาดคุณสมบัติสำคัญของผู้หญิงที่ผู้ชายจะพิจารณาเลือกไปคู่ครองเพื่อดูแลการกินอยู่ของสามีและบุตรต่อไป ดังภาษิตที่ว่า

ไม่รู้จักรับมือข้าวหม้อแกง

หมายถึง หญิงสาวที่ยังไม่เป็นการบ้านการเรือน ไม่รู้จักทำงานบ้าน ยังไม่เป็นที่แม่เรือน (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, หน้า 443)

“หม้อข้าว” “หม้อแกง” หมายถึง ภาระหน้าที่ใช้หุงข้าวต้มแกงในสมัยก่อนทำด้วยดินเผา ดังนั้นหญิงที่ไม่รู้จักแม่แต่หม้อข้าวหม้อแกงจึงแสดงว่าทำอาหารไม่เป็นด้วย ขุนวิจิตรมาตรา (2543, หน้า 443) กล่าวถึงภาษิตนี้ว่า เดิมหมายถึง ไม่รู้จักหุงหาอาหาร แต่ต่อมาความหมายกว้างออกกินความไปถึงการเป็นแม่บ้านแม่เรือน คือ รู้จักการทำงานบ้านทุกอย่าง

1.2.3 มีรูปไม่งาม

คนไทยสมัยก่อนมองว่าหญิงที่มีรูปไม่งามถือว่ามีลักษณะเป็น

อัมพมกลหรือเป็นกาลกิณี แสดงว่าในอดีตชาติไม่ได้บำเพ็ญบุญกุศลมามากพอ จึงเกิดมามีรูปลักษณะที่ไม่ได้แสดงถึงความเป็นผู้มีบุญ แต่หากมีคุณธรรมความดีก็จะเกิดมามีชาติกำเนิดที่ดี ดังที่ บาทหลวงเดอ ซัวซีย์ (2550, หน้า 346) บันทึกเกี่ยวกับความเชื่อทางพุทธศาสนาของชาวสยามในสมัยอยุธยาไว้ว่า “...มีหลักอยู่ว่าไม่มีตัวตนพระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าของ และจ่ายบำเหน็จแห่งคุณธรรมความดีด้วยอานิสงส์แห่งคุณธรรมความดีนั่นเอง มีอำนาจที่จะบันดาลให้วิญญาณได้รับความสุขสมสร ด้วยการมอบการจุติใหม่ที่ดีให้” ภาษิตที่สะท้อนโลกทัศน์ของคนไทยสมัยก่อนว่ารูปไม่งามเป็นอัมพมกล เช่น

หญิงรูปดีไม่มีถิ่นทานว่าไม่งาม

หมายถึง ผู้หญิงไม่มีหน้าอกนับว่าอัมพมกล ไม่ถูกต้องตามตำรา (อุดมพร อมรธรรม, 2556, หน้า 174)

หน้าอกสะท้อนถึงความเป็นผู้หญิงและความเป็นแม่เพราะต้องให้น้ำนมแก่บุตร หญิงที่ไม่มีหน้าอกจึงถือว่าผิดปกติถึงขั้นเป็นกาลกิณี คนไทยสมัยก่อนยังมีค่านิยมว่าหน้าอกที่งามจะต้องมีลักษณะเหมือนดอกบัวตูม ดังในบทชมความงามของนางสีดา ตอน ทศกัณฐ์ลักนางสีดา ที่ว่า “พิศถันตั้งปทุมเกสร พิศเอวเอวอ่อนดั่งเลขา” (พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, 2506, หน้า 691)

ในปัจจุบันมีสำนวนที่ใช้ตำหนิผู้หญิงเรื่องรูปร่างซึ่งสะท้อนโลกทัศน์เกี่ยวกับหญิงที่มีรูปไม่งาม เช่น

ตุ่มต่อขา

หมายถึง ผู้หญิงอ้วนเตี้ย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 53)

ตุ่มมังกร, ตุ่มสามโคก

หมายถึง ผู้หญิงอ้วน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 53)

ไม่เสียผี

หมายถึง ผอมมาก (อุดมพร อมรธรรม, 2556, หน้า 172)

แสดงให้เห็นว่าหญิงงามนั้นต้องมีรูปร่างที่สมส่วน ไม่อ้วนหรือผอมจนเกินไป

1.2.4 มีกิริยามารยาทไม่ดี

บุตรสาวที่มีกิริยามารยาทไม่ดีสามารถสร้างความอับอายขายหน้าให้แก่บิดามารดาได้เช่นกัน เพราะแสดงให้เห็นว่าไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนขัดเกลาพฤติกรรมจากครอบครัวมากพอ หรือมารดาบกพร่องต่อหน้าทีในการเลี้ยงดูบุตรสาว ภาชิตที่แสดงถึงกิริยามารยาทที่ไม่ดี เช่น

ม่าตีตะกะโหลก

หมายถึง กิริยาท่าทางผลุบผลับกระโดดกระเดกลุกลง (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, หน้า 415)

ภาชิตนี้มักใช้ว่าผู้หญิงที่มีกิริยาไม่เรียบร้อย จะทำอะไรก็พรวดพราดกระเทบสิ่งต่างๆ รอบตัวไปเสียหมด โดยนำกิริยาอาการของม้ามาเปรียบซึ่งอาการกระโดดกระเดกลุกลงของม้านั้นเนื่องมาจากลักษณะนิสัยของม้าที่ ซึกิ้วและซึระแวง มักกระโดดหลบสิ่งทีเข้ามาใกล้ เนื่องจากม้ามีตาอยู่ด้านข้างของหัว สามารถมองภาพได้เกือบรอบทิศทางเมื่อมองเห็นสิ่งใดทีไม่น่าไว้วางใจก็จะมีปฏิกิริยาตอบโต้ หาทางหลบหนีจากสิ่งทีคิดว่าเป็นภัยได้อย่างรวดเร็ว (ศิรยา ชื่นกำไร, 2551, หน้า 100-101)

แม่แปรก

หมายถึง หญิงทีเก่งกล้า ก่ากัน จัดจ้าน ไม่เกรงไม่กลัวใคร (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, หน้า 429)

คำว่า “แม่แปรก” เป็นคำเรียกข้างพังคือข้างตัวเมียทีเป็นหัวหน้าโขลงข้าง จึงนำมาเปรียบกับผู้หญิงทีเก่งกล้า ก่ากัน ไม่กลัวใคร ซึ่งคนสมัยก่อนมองว่าเป็นกิริยามารยาททีไม่ดี

ผู้หญิงบางคนแม้จะมีรูปร่างงดงามน่ามอง แต่หากมีกิริยา

มารยาทหรือความประพฤติไม่ดีก็ไม่มีใครชื่นชม ดังภาษิตว่า

สวยแต่รูปจูบไม่หอม

หมายถึง มีรูปร่างงาม แต่มีความประพฤติ ทำที่วาจา และกิริยามารยาทไม่ดี

ภาษิตนี้นำดอกไม้ที่สวยงามแต่ไม่มีกลิ่นหอม เช่น ชบา ทองกวาว ฯลฯ มาเปรียบกับผู้หญิงที่สวยงามแต่กิริยามารยาทไม่ดี (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, หน้า 555) หากเป็นผู้หญิงที่มีรูปร่างไม่สวยงามแล้วยังมีกิริยามารยาทเลวทราม ด้วยก็ยิ่งไร้คุณค่า ไม่มีประโยชน์อันใดแก่ใคร ดังในโคลงโลกนิติที่ว่า

คนใดถอยจากรู้	วิชา
หญิงรูปร้ายกิริยา	โฉดด้วย
บรรพชิตปรีชา	ศีลขาด
สามสิ่งนี้ซื่อม้วย	ชีพสิ้นสุดสกล

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร, 2543, หน้า 209)

หมายถึง คนที่ไม่หมั่นเพียรจนวิชาความรู้ลดน้อยถอยลง ผู้หญิงที่รูปไม่สวยแล้วยังมีกิริยาเลวทราม นักบวชที่ไม่ยึดมั่นในศีลธรรม คนสามประเภทนี้ก็เปรียบดั่งคนที่ตายไปแล้ว

สำนวนปัจจุบันที่แสดงให้เห็นกิริยามารยาทที่ไม่ดีของผู้หญิง เช่น **เปิดหออ**

หมายถึง นั่งไม่เรียบร้อยจึงเห็นเข้าไปถึงอวัยวะเพศ, นั่งอ้าซ่า (ใช้กับผู้หญิง)(ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 75)

คำว่า “หออ” หมายถึง เปิดเป็นช่องเป็นโพรง การนั่งเปิดหออ มักใช้กับผู้หญิงที่สวมกระโปรงสั้น เมื่อนั่งอ้าขาไม่เรียบร้อย จึงเห็นเป็นโพรงเข้าไปในกระโปรงได้

1.2.5 ไม่มีสามีเลี้ยงดูและปกป้อง

คนไทยสมัยโบราณมองว่าผู้หญิงที่ไม่มีสามีปกป้องคุ้มครอง

ไม่ใช่เรื่องดีงาม เพราะอาจถูกผู้ชายล่วงเกินทำให้มัวหมองได้ บิตามารดา จึงมีหน้าที่พิจารณาคัดเลือกผู้ชายที่ตีมาแต่งงานกับบุตรสาวเมื่อถึงเวลาอันเหมาะสม โคลงโลกนิติที่สะท้อนโลกทัศน์ดังกล่าว ได้แก่

พหูหมากจากโอษฐ์ไอ้	เสียดศรี
หญิงจากจอมสามี	ครอบเกล้า
เรือนปราศจากบุตรี	ดรุณเด็ก
เมืองจากจอมภพเจ้า	สิ้นี่ถางาม

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร, 2543, หน้า 129)

หมายถึง ปากที่มีได้กินหมากพลูย่อมเสียดศรี เนื่องจากคนโบราณถือว่าการกินหมากทำให้ปากสะอาด (ปราชญา กล้าผจญ, 2554, หน้า 44) หญิงที่ขาดสามีมุ่งครองบ้านที่ปราศจากเด็ก เมืองที่ปราศจากพระราชapakครองสื่ออย่างนี้ย่อมไม่ใช่เรื่องดีงาม

ปัจจุบันนี้แม้คนไทยจะมองว่าผู้หญิงไม่จำเป็นต้องแต่งงานมีสามีดังที่กล่าวแล้วในหัวข้อ 1.1.6 แต่ก็มีบางโลกทัศน์ที่เห็นว่า หากผู้หญิงรูปงามไม่แต่งงานมีสามีถือเป็นเรื่องน่าเสียดายที่ไม่มีใครมาเชยชมความงาม ดังสำนวนว่า

สวยเสียดของ

หมายถึง สวยแต่ไม่ยอมมีแฟนหรือไม่ยอมแต่งงาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 107)

2. โลกทัศน์ของคนไทยต่อภรรยา

การมีภรรยาดีนับว่าเป็นเรื่องสำคัญมากที่จะช่วยสร้างครอบครัวที่ดีต่อไป คนไทยสมัยก่อนมีภริยาที่กล่าวถึงสิ่งดีงาม 4 อย่างที่ควรเสาะแสวงหา เพื่อให้ชีวิตมีความสุขความเจริญ ดังในโคลงโลกนิติที่ว่า

ควรแสวงสี่สิ่งแท้	มณีรัตน์
พึงจักจำเริญสวีสดี	แว่นแก้ว

ความรู้มิตรเมียสัจ
อย่าเสียใจได้แล้ว

เข้าเปลือก มีนา
เท่านี้ฤแคลน

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร, 2543, หน้า 233)

หมายถึง ผู้ชายควรเสาะแสวงหาสิ่งดีงามส้อย่าง ซึ่งจะทำให้
ชีวิตมีความสุขความเจริญ คือ วิชาความรู้ เพื่อนที่ดี ภรรยาที่ดี และทรัพย์สิน
ถ้ามีสิ่งนี้แล้วก็เหมือนไม่ขัดสนยากไร้ และไม่จำเป็นต้องเสียใจอันใดเลย

ในสมัยก่อนกล่าวถึงลักษณะของผู้หญิงที่ผู้ชายพิจารณาเมื่อ
เลือกคู่ครองคือ ควรมีคุณความดี 3 ประการ (วิชาการเรือนเบื้องต้น, เล่ม 3,
2475, หน้า 9) ได้แก่

1. มีรูปร่างสวยงาม สะอาดสะอาด รู้จักแต่งตัวและบำรุง
ร่างกาย

2. มีวิชาความรู้ ฉลาดเฉลียว รอบรู้กิจการต่างๆ

3. มีความประพฤติและอัธยาศัยเป็นที่น่ารัก น่านับถือแก่คนทั่วไป
เมื่อแต่งงานแล้วหญิงผู้นั้นก็ต้องเป็นภรรยาที่ดี ซึ่งลักษณะ
ของภรรยา ที่ดีในความคิดของคนไทยสมัยก่อน มี 6 ประการ (ส.พลายน้อย
(นามแฝง), 2554, หน้า 28) ได้แก่

1. ภรรยาดีย่อมไม่ดูหมิ่นสามี

2. ภรรยาดีผู้ฉลาดย่อมนับถือสามี และคนที่ควรเคารพทั้งปวง

3. ภรรยาดีย่อมเป็นคนไม่เกียจคร้าน

4. ภรรยาดีย่อมประพฤติเป็นที่พอใจของสามี

5. ภรรยาดีย่อมคอยรักษาทรัพย์ที่สามีหามาไว้

6. ภรรยาดีย่อมคล้อยตามอำนาจแห่งความพอใจของสามี

แสดงให้เห็นว่า ลักษณะของภรรยาที่พึงประสงค์นอกจากต้อง
มีคุณสมบัติตามที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อบุตรสาวที่พึงประสงค์แล้ว เมื่อมีสถานภาพ
เป็นภรณายังต้องมีคุณสมบัติเพิ่มขึ้นอีก ทั้งนี้คุณสมบัติบางประการอาจเปลี่ยน

ไปจากสมัยก่อนแต่งงานบ้าง เช่นที่ว่า หญิงสาวควรรักษานวลสงวนตัว เมื่อแต่งงานแล้วก็ยังคงต้องปฏิบัติอยู่ แต่เป็นการครองตนให้เหมาะสมไม่ยุ่งเกี่ยวกับชายอื่นมิใช่เพื่อคงความเป็นสาวบริสุทธิ์ เป็นต้น

ภาคีไทยสะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของคนไทยเกี่ยวกับผู้หญิงที่มีสถานภาพเป็นภรรยา ดังนี้

2.1 ลักษณะภรรยาที่พึงประสงค์

2.1.1 มีฝีมือในการทำอาหาร

ในสมัยก่อนการมีฝีมือในการทำอาหารเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ฝ่ายชายพิจารณาเลือกผู้หญิงไปเป็นภรรยา ซึ่งนอกจากเป็นโอกาสในการมีคู่ที่ดีแล้วยังเป็นผลดีต่อชีวิตคู่ด้วย เพราะเมื่อสามีกลับบ้านมาแล้วได้รับประทานอาหารอร่อยถูกปาก ก็จะทำให้มีเสน่ห์เป็นที่รักใคร่ของสามี ดังภาคีที่ว่า

เสน่ห์ปลายจวัก ผัวรักจนตาย

หมายถึง หญิงที่มีฝีมือปรุงอาหารโอชารส (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, หน้า 586)

ปัจจุบันโลกทัศน์เกี่ยวกับผู้หญิงที่ว่าต้องทำอาหารเก่ง หรือเก่ง การบ้านการเรือนเริ่มเปลี่ยนไปในสังคมที่ผู้หญิงได้เรียนหนังสือ มีความรู้ออกไปประกอบอาชีพ และเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวเช่นเดียวกับผู้ชาย ผู้หญิงจึงอาจไม่มีเวลาเข้าครัวทำอาหาร ต้องซื้ออาหารสำเร็จรูปจากร้านอาหารนอกบ้าน ทำให้คนไทยบางส่วนมีความคิดว่าผู้หญิงไม่จำเป็นต้องทำอาหารเก่งก็ได้ เพราะมองคุณค่าของผู้หญิงที่ความสามารถในการหารายได้เลี้ยงครอบครัว และสามารถพึ่งพาตนเองได้ ดังในสำนวนที่ว่า

แม่บ้านถุงพลาสติก

หมายถึง ผู้หญิงที่แต่งงานแล้วและนิยมซื้ออาหารที่ปรุงสำเร็จ

จากร้านต่างๆ แทนที่จะทำอาหารให้สามีและลูกๆ กินเอง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550, หน้า 124)

เมื่อผู้หญิงไม่ได้มีเสน่ห์จากฝีมือการทำอาหาร อาจจะรวมถึง การดูแลบ้านเรือนด้วยนั้น เสน่ห์ของผู้หญิงปัจจุบันส่วนหนึ่งในการมัดใจสามี จึงเปลี่ยนไปเป็นเรื่องทางเพศ ดังปรากฏในสำนวนว่า

ทำสาว

หมายถึง ตกแต่งช่องคลอดให้เหมือนสภาพเดิม (จักรพล พิมพการ, 2549, หน้า 67)

ในปัจจุบันมีสถานพยาบาลหรือสถานเสริมความงามที่ให้บริการ ผ่าตัดทำสาวให้ผู้หญิงเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพราะมีผู้หญิงจำนวนหนึ่งที่เชื่อกันว่าการให้ ความสุขทางเพศแก่สามีจะช่วยมัดใจสามีได้

อย่างไรก็ตาม คนไทยส่วนใหญ่ก็ยังคงมองว่าการทำอาหาร เก่งเป็นเสน่ห์ของผู้หญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันมีผู้หญิงที่ทำอาหารเป็น น้อยลง กลุ่มผู้หญิงที่มีฝีมือทำอาหารก็ยิ่งดูมีคุณค่าในสายตาผู้ชาย

2.1.2 ดูแลบ้านเรือนได้สะอาดเรียบร้อย ไม่ขาดตกบกพร่อง

ลักษณะของภรรยาที่พึงประสงค์ของคนไทยในสมัยก่อนนั้น นอกจากจะมีฝีมือในการทำอาหารแล้ว ยังต้องสามารถดูแลบ้านเรือนให้สะอาด เรียบร้อย และเตรียมข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ สำหรับคนในครอบครัวไว้ใช้สอยได้ อย่างไม่ขาดตกบกพร่อง แสดงถึงอุปนิสัยที่เป็นระเบียบและขยันขันแข็ง อีกทั้ง ต้องมีคุณสมบัติที่ขาดไม่ได้ประการหนึ่งคือ การมีจิตใจที่ดีงาม โบราณกล่าว ถึงลักษณะของภรรยาที่ดีดังโคลงโลกนิติเรื่อง เรือนสามน้ำสี่ ที่ว่า

เรือนเหี้ยตนอยู่นั้น
เรือนชะตาแผ่นทอง

อย่าหมอง
วาดไว้

เรือนผมอย่างห้อย

หวีหย่ง ไว้ना

สามประการนี้ให้

หมั้นสู้งวงงาม

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร, 2543, หน้า 283)

หมายถึง บ้านเรือนที่อยู่อาศัยต้องรู้จักรักษาให้สะอาดอยู่เสมอ ดวงชะตาต้องเขียนไว้ในแผ่นทอง ส่วนเรือนผมต้องหวีให้เรียบร้อย อย่าปล่อยให้ยุ่งเหยิง ทั้งสามเรื่องนี้จะต้องคอยดูแลให้ดีอยู่เสมอ

ส.พลายน้อย ((นามแฝง), 2537, หน้า 232) กล่าวถึงการเขียนดวงชะตาในแผ่นทองว่า คนโบราณจะให้ผู้ที่มีความรู้ทางโหราศาสตร์ซึ่งส่วนมากเป็นพระที่ตนเคารพนับถือ ผูกดวงชะตาลงในแผ่นทองแช่น้ำมัน แล้วจุดประทีปบูชาไว้ หรืออาจแกะพระพุทธรูปยื่นด้วยไม้กึ่งโพธิ์ ฐานพระพุทธรูปทำด้วยไม้ขนุน บรรจุดวงชะตาไว้ที่ฐานพระแล้วกราบไหว้บูชาเป็นประจำ เพราะเชื่อกันว่าจะทำให้ชีวิตเจริญรุ่งเรือง

น้ำใช้ใส่ตุ้มตั้ง

เต็มดี

น้ำอบอำอินทรี

อย่าฝรั่ง

น้ำปูนใสเต้ามี

อย่าขาด

น้ำจิตอย่าให้ช่อง

ขัดน้ำใจใคร

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร, 2543, หน้า 329)

หมายถึง น้ำใช้ใส่ไว้ให้เต็มตุ้ม น้ำอบ น้ำเต้าปูน อย่านำให้ฝรั่ง และน้ำใจอย่าให้ขัดใจผู้ใด

คำว่า น้ำใช้ คือ น้ำที่ใช้ชำระร่างกายและตี๋มกินซึ่งจำเป็นต้องมีทุกบ้าน ส่วน น้ำอบ เป็นน้ำหอมไทยในสมัยก่อนปรุงด้วยแป้งหิน พิมเสน และเครื่องหอม ใช้แล้วจะติดกายหอมและให้ความเย็นสดชื่น น้ำปูน คือ ปูนกินหมากที่ใช้ป้ายใบพลู สมัยก่อนคนไทยนิยมกินหมากจึงต้องมีน้ำปูนวางอยู่ในเขี่ยนหมากเสมอทั้งกินเองในครอบครัวและต้อนรับแขกที่มาเยือน ปูนนี้หากใส่น้ำมากไปจะเหลวและป้ายพลูไม่ติด แต่หากใส่น้ำน้อยไปปูนก็จะแห้งร่วน จึงต้องหมั้นเติมน้ำ

ในเต้าปูนให้พอดีไว้เสมอ ส่วนคำว่า น้ำใจ คือ จิตใจที่ดี ไม่ทำให้บุคคลอื่นขุ่นข้องหมองใจ

คำสอนให้ผู้หญิงมีจิตใจที่ดีนี้สอดคล้องกับในแบบเรียนวิชาการเรือนเบื้องต้น (เล่ม 3, 2475, หน้า 4) ที่ว่า เมื่อจะแสดงกิริยาหรือกล่าววาจากับผู้อื่น ต้องใช้ความไตร่ตรองเสมอว่า การที่จะทำลงไปหรือวาจาที่จะกล่าวออกมานั้นย่อมไม่เป็นที่รังเกียจแก่คนทั่วไปแล้วจึงค่อยทำหรือพูด

ในปัจจุบันนี้แม้ภรรยาจะไม่ได้ปฏิบัติครบถ้วนตามภาคิตรีณสาม น้ำสี่ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมและความนิยมของยุคสมัยแต่สิ่งที่ยังคงยึดถือว่าเป็นคุณสมบัติของภรรยาที่ดีคือ การดูแลบ้านเรือนให้สะอาดเรียบร้อย และมีจิตใจที่ดีเพื่อสร้างความสุขให้เกิดขึ้นในครอบครัว

2.1.3 ชื่อสัตย์จงรักภักดีต่อสามี

คุณสมบัติของภรรยาข้อนี้ตรงกับภรรยาตามคำกล่าวทางพุทธศาสนา คือ ภคินีภริยา หรือ ภรรยาเยี่ยงน้องสาว คือ ภรรยาที่เคารพรักสามีดังน้องรักพี่ มีใจอ่อนโยน รู้จักเกรงใจ มักคอยตามสามี (สถาบันบันลือธรรม, ม.ป.ป.)

คนไทยทั้งในอดีตและปัจจุบันมองว่าภรรยาที่ดีต้องชื่อสัตย์จงรักภักดีต่อสามีของตนทั้งต่อหน้าและลับหลัง ไม่นอกใจไปคบขู้ผู้ชายไม่ว่าด้วยกาย วาจา หรือใจ ก็ตาม ดังที่โคลงนิติกกล่าวไว้ว่า

กระเหว่าเสียงเพราะแท้	แก้ตัว
หญิงเลิศเพราะรักผัว	แมนหมั้น
นักปราชญ์มาตรฐาน	หมองเงื่อน งามนา
เพราะเพื่อสรรสมนั้น	ส่งให้เห็นงาม

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร, 2543, หน้า 127)

หมายถึง กาเหว่าที่มีเสียงอันไพเราะเป็นเสน่ห์แก่ตัว ผู้หญิงจึงาม เพราะจงรักภักดีต่อสามี ผู้มีปัญญาแม้รูปไม่งามก็งามได้ เมื่อมีคุณธรรมความดีเป็นที่ปรากฏ

2.1.4 เคารพเชื่อฟังสามี

คุณสมบัติของภรรยาข้อนี้ตรงกับภรรยาตามคำกล่าวทาง พุทธศาสนา คือ ทาสีภริยา หรือ ภรรยาเยี่ยงนางทาส คือ ภรรยาที่อยู่ใต้อำนาจสามี ถูกสามีตะคอกตบตีก็อดทน ไม่แสดงความโกรธตอบ (สถาบันบันลือธรรม, ม.ป.ป.)

เมื่อยังเป็นเด็กอยู่นั้นผู้หญิงไทยสมัยก่อนต้องเคารพเชื่อฟังบิดามารดา และเมื่อแต่งงานไปก็ต้องเคารพเชื่อฟังสามี อยู่ในอำนาจสามี ห้ามมีปากมีเสียง แม้สามีจะทำโทษเข็ญดี เมื่อภรรยาทำผิดก็ยอมได้ เพราะตามพระโอบายการ ลักษณะผิวเมียในสมัยโบราณได้กำหนดไว้ว่า “สามีภริยาอยู่ด้วยกัน ภริยามีความผิด สามีจะปราบปรามตีโบายหญิง หญิงจะเอาโทษแก่สามีนั้นมิได้ ถ้าภริยาค่าว่าหยาบช้าแก่สามี ให้ภริยาเอาเข้าตอกดอกไม้ ขอโทษแก่สามีจึงควร” (ส.พลาญน้อย (นามแฝง), 2554, หน้า 16)

ภาชิตที่สะท้อนโลกทัศน์ของคนไทยสมัยก่อนที่ว่า ภรรยาต้องเคารพเชื่อฟังสามี ให้สามีเป็นผู้นำ ส่วนภรรยาเป็นผู้ตาม ได้แก่ ผู้ชายเป็นช้างเท้าหน้า ผู้หญิงเป็นช้างเท้าหลัง ดังที่โคลงโลกนิติได้เสนอไว้ว่า

ชายเฉกเท้าหน้าคช	เคียงความ เทียบแฮ
หญิงเล่ห์เชิงหลังตาม	คลาดคล้อย
การกิจคิดงามตาม	สุดแต่ ฝัวนา
เมียมิ่งเหมือนด้ายร้อย	สอดเกล้าตามเข็ม

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร, 2543, หน้า 341)

หมายถึง ผู้ชายเปรียบเป็นช้างเท้าหน้า ผู้หญิงเป็นช้างเท้าหลัง ทำ

สิ่งใดควรจะเห็นตามสามี ภรรยาดีเช่นนั้นเหมือนด้ายที่ร้อยอยู่ในรุเข็ม ไม่ว่าเข็มจะไปตรงไหนก็ตามติดไปด้วย

ภาษิตนี้เปรียบการที่ภรรยาคิดเห็นตามสามี ก็กับการเดินของช่างที่ขาหลังต้องเดินตามขาหน้า สาเหตุที่นำการเดินของช่างมาเปรียบเทียบไม่ใช้การเดินของสัตว์อื่นนั้น น่าจะเป็นเพราะช่างเป็นสัตว์ที่สง่างาม แม้จะตัวใหญ่โตก็สามารถก้าวเดินได้อย่างมั่นคง สง่า เบา และนุ่มนวล

ในปัจจุบันผู้หญิงได้มีโอกาสเรียนหนังสือ มีความรู้ สามารถออกไปทำงานนอกบ้านได้ และทำหลายๆ อย่างได้เช่นเดียวกับผู้ชาย จึงทำให้โลกทัศน์เกี่ยวกับผู้หญิงเปลี่ยนไปในลักษณะที่มีความเท่าเทียมกันระหว่างเพศหญิงและเพศชายมากขึ้น ดังปรากฏในสำนวนที่ว่า

ช่างเท้าซ้าย ช่างเท้าขวา (สุภัสตรา เก้าประดิษฐ์ ทรัพย์ชูกุล, 2551)

หมายถึง ผู้หญิงและผู้ชายมีบทบาทเท่าเทียมกัน และเดินเคียงข้างกัน ไปพร้อมๆ กัน ไม่ได้เดินตามหลังผู้ชายเช่นสมัยก่อน นอกจากนี้ยังให้ภาพลักษณะการเดินที่ผลัดกันเป็นผู้นำด้วย

2.1.5 ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับสามี

คนไทยทั้งในอดีตและปัจจุบันมองว่า ภรรยาที่ดีต้องอยู่เคียงข้างสามีเสมอไม่ว่าในเวลาที่เป็นสุขหรือเป็นทุกข์ หากในเวลาที่เป็นสุขก็ร่วมยินดี ส่วนเวลาทุกข์ก็อยู่เคียงข้างเพื่อปลอบใจ ให้กำลังใจ หรือช่วยเหลือสนับสนุนให้ผ่านพ้นอุปสรรคหรือความทุกข์ไปได้ ดังที่โคลงโลกนิติได้เสนอไว้ว่า

วิชาเป็นเพื่อนเลี้ยง	ชีวิต
ยามอยู่เรือนเมียสนิท	เพื่อนรื้อน
ร่างกายสหายติด	ตามทุกข์ ยากนา
ธรรมหากเป็นมิตรซอ	เมื่อม้วยอาสาญ

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร, 2543, หน้า 144)

หมายถึง วิชาความรู้เปรียบเสมือนเพื่อนช่วยเลี้ยงชีวิต ยามอยู่เรือนมีภรรยาเป็นเสมือนเพื่อนสนิทร่วมทุกข์ร้อน ร่างกายเป็นเสมือนเพื่อนติดตามไปด้วยเสมอยามทุกข์ยาก ส่วนธรรมะเป็นเพื่อนเมื่อใกล้จะตาย

นอกจากนี้ยังรวมไปถึงร่วมลำบากเหนื่อยยากในการทำงานกับสามีเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระด้วย ดังในภาษิตว่า

ฝ่าหาบเม็ยคอน

หมายถึง ช่วยกันทำมาหากินทั้งฝ่าทั้งเม็ย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2553, หน้า 62)

ลุ่มหัวจมท้าย

หมายถึง ร่วมทุกข์ยากด้วยกัน ยากมีดีจนด้วยกัน (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, หน้า 498)

ภาษิตนี้มีที่มาจากเรือที่สามีภรรยาใช้พายไปค้าขาย ช่วยกันทำมาหากิน ซึ่งภรรยาจะพายอยู่หัวเรือ ส่วนสามีถือท้ายเรือ ดังที่พูดกันว่า ฝ่าถือท้ายเม็ยพายหัว หรือ ฝ่าแจวท้ายเม็ยพายหัว ดังนั้นหากเรือลุ่มก็จะจมลงไปด้วยกัน

2.1.6 รักษาทรัพย์สมบัติของสามี

คุณสมบัติของภรรยาข้อนี้ตรงกับภรรยาตามคำกล่าวทางพุทธศาสนา คือ มาตภริยา หรือ ภรรยาเอียงมารดา คือ ภรรยาที่หวังดีเสมอคอยห่วงใย เอาใจใส่ สามีหาทรัพย์มาได้ก็ประหยัดรักษา (สถาบันบันลือธรรม, ม.ป.ป.) ดังที่โคลงโลกนิติเสนอไว้ว่า

ฝ่าแสวงสมบัติได้	โดยปอง
เม็ยมิ่งคู่สมสอง	เก็บไว้
ชายเป็นประธานกอง	กอบทรัพย์ นะแม่
หญิงเก็บกลสีบได้	สอดร้อยธุระ

(พระสารประเสริฐ, ม.ป.ป., หน้า 214)

หมายถึง สามีสแวงหาทรัพย์สมบัติมาได้ ภรรยาดีต้องเก็บรักษาเอาไว้ เหมือนด้ายที่สอดร้อยในรูเข็ม

ในปัจจุบันคนไทยก็ยังคงมองว่าภรรยาที่ดีต้องรักษาทรัพย์สมบัติที่สามีสมาได้ และใช้อย่างประหยัด นอกจากนี้ในฐานะที่ภรรยาอาจเป็นอีกบุคคลหนึ่งที่หารายได้มาสู่ครอบครัว ก็ต้องรักษาทรัพย์สมบัติที่ตนหามาได้เช่นกัน ซึ่งจะทำให้ทรัพย์สมบัติเพิ่มพูนเป็นการสร้างฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคงให้แก่ครอบครัว

2.2 ลักษณะภรรยาที่ไม่พึงประสงค์

ราชบัณฑิตยสถาน (2553, หน้า 73-74) กล่าวถึง ภาษิตเกี่ยวกับลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ของภรรยาไว้ว่า “แม่หญิงแม่หยัง แม่กระซังกันร้ว แม่ยกครัวลงล่าง แม่อย่างม้าเหาะ แม่เตาะคันซั่ง แม่นั่งภาวนา” มีความหมายดังนี้

- แม่หญิงแม่หยัง หมายถึง ผู้หญิงที่ไม่เป็นกุลสตรี
- แม่กระซังกันร้ว หมายถึง ภรรยาที่ไม่รักษาเงินทองของสามี
- แม่ยกครัวลงล่าง หมายถึง ภรรยาที่ไม่เอาใจใส่เรื่องการทำอาหารการกิน
- แม่อย่างม้าเหาะ หมายถึง ภรรยาที่ไม่เรียบร้อยกระโดดกระเดก
- แม่เตาะคันซั่ง หมายถึง ภรรยาที่เข้มงวดเกี่ยวกับรายจ่ายของสามี
- แม่นั่งภาวนา หมายถึง ภรรยาที่บ่นว่าสามีตลอดทั้งวัน

ส่วน ส.พलय่น้อย ((นามแฝง), 2554, หน้า 33-38) กล่าวถึง ภาษิตเกี่ยวกับลักษณะหญิงที่ดีและไม่ดี ซึ่งคล้ายคลึงกับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2553 ว่า “แม่หญิง แม่หยัง แม่กระซังหน้าใหญ่ แม่ไฟหน้าผัว แม่ครัวเหินห่าง แม่ผัวอย่างเมียเหาะ แม่กระเตาะคันซั่ง แม่นั่งภาวนา แม่มาตีตตะโกหลก แม่ชะงอกดูเงา” มีความหมายของภาษิตที่เพิ่มเข้ามาและแตกต่างดังนี้

แม่หญิง หมายถึง หญิงที่ดีพร้อม เป็นแม่หย้าแม่เรือนที่ดี

แม้อยัง หมายถึง หญิงที่ไม่เอาใจใส่งานบ้าน มักพูดว่า “ยัง”
ไม่ได้ทำ

แม่กระซังหน้าใหญ่ หมายถึง หญิงที่ช่วยเหลือผู้อื่นไปทั่วจน
ครอบครัวเดือดร้อน

แม่ไฟหน้าผ้า หมายถึง หญิงที่รุ่นว้ายชอบพูดแทนสามีไปทุก
เรื่องอย่างไม่รู้กาลเทศะ

แม่ครัวเหินห่าง หมายถึง หญิงที่ไม่เอาใจใส่เรื่องการครัว
ทำอาหารไม่เป็น

แม่ผิวอย่างเมียเหาะ หมายถึง หญิงที่เมื่อสามีออกไปทำงาน
ก็ออกไปข้างไม่อยู่ติดบ้าน

แม่กระเดาะคันซิ่ง หมายถึง หญิงที่ไม่สนใจเรื่องในบ้าน มัก
พูดว่า “ช่างมัน”

แม่มั่งภาวนา หมายถึง หญิงที่ช่างว่า ช่างบ่น ตีฉินนินทาคน
อยู่ตลอดเวลา

แม่ผ้าติดกะโหลก หมายถึง หญิงที่มีกิริยามารยาทไม่เรียบร้อย
ไม่มีความระมัดระวัง

แม่ชะงักดูเงา หมายถึง หญิงที่ชอบดูกระจกแต่งหน้า
แต่งตัว ไม่ทำอะไที่เป็นประโยชน์

ภาคิตไทยสะทอนให้เห็นโลกทัศน์ของคนไทยเกี่ยวกับภรรยา
ที่ไม่พึงประสงค์ ดังนี้

2.2.1 ไม่ซื่อสัตย์และไม่จงรักภักดีต่อสามี

คุณสมบัติของภรรยาข้อนี้ตรงกับภรรยาตามคำกล่าวทางพุทธ
ศาสนา คือ วจการภริยา หรือ ภรรยาเยี่ยงเพชรฆาต คือ ภรรยาที่มีได้อยู่กินกัน
ด้วยความพอใจ ดูหมิ่น และคิดทำลายสามี (สถาบันบันลือธรรม, ม.ป.ป.) ดังใน

โคลงโลกนิติที่ว่า สามวันจาก นารีเป็นอื่น ดังนี้

เจ็ดวันเว้นติดซ่อม	ดนตรี
อักขระห้าวันหนี	เนิ่นช้า
สามวันจากนารี	เป็นอื่น
วันหนึ่งเว้นล้างหน้า	อับเศร้าศรีหมอง

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร, 2543, หน้า 129)

หมายถึง ขาดซ่อมดนตรีไปเจ็ดวันก็ยอมเล่นได้ไม่คล่อง การเล่าเรียนถ้าเว้นไปห้าวันก็เรียนไม่ทันแล้ว ผู้หญิงนั้นห่างหายไปแค่สามวันก็เปลี่ยนใจได้ หน้าตานั้นถ้าไม่ล้างเพียงวันเดียวก็หมดสง่าราศีแล้ว

หรือในโคลงโลกนิติที่กล่าวว่า

หญิงประทุษฐ์ทำเลห์ซ้อน	เหนื่อชาย
คิดคดมุ่งมั่นหมาย	ค้ำเข้า
คอยไขปวยปางตาย	อับลาก
เอาพิษเพิ่มภักซ์เข้า	เหตุนั้นควรถวิล

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร, 2543, หน้า 163)

หมายถึง หญิงที่มีเล่ห์เหลี่ยมคิดมุ่งร้ายสามีอยู่เสมอ ฝ้าคอยให้สามีเจ็บไข้ หมดทรัพย์สิ้นเงินทอง แล้วเอายาพิษผสมอาหารให้กิน เป็นเช่นนี้ต้องใคร่ครวญระวังให้ดี

2.2.2 ไม่เคารพเชื่อฟังสามี

คุณสมบัติของภรรยาข้อนี้ตรงกับภรรยาตามคำกล่าวทางพุทธศาสนา คือ อัยยภริยา หรือ ภรรยาเยี่ยงนาย คือ ภรรยาที่เกียจคร้าน ปากร้าย หยาบคาย ชอบข่มสามี (สถาบันบันลือธรรม, ม.ป.ป.) ดังที่โคลงโลกนิติได้กล่าวไว้ว่า

หญิงพาลเพื่อกล่าวร้าย

กรมกอกละต้นหา
ภักต์กินก่อนภรรยา
มาตรบุตรีมีร้อยผู้

ภรรยา

เหิมชู้
ยาตราเย่า อื่นแฮ
แพกเชื้อชายไกล

(พระสารประเสริฐ, ม.ป.ป., หน้า 218)

หมายถึง ภรรยาไม่ดีที่มักพุดจากล่าวร้าย หยาบคาย มีจิตใจริษยา มักมากในกามต้นหา คบชู้สู้ชาย รับประทานอาหารก่อนสามี รวมถึงมักเที่ยวไปอยู่ตามบ้านเรือนผู้อื่น หญิงเช่นนี้แม้มีบุตรให้สามีถึงร้อยคน สามีก็ไม่อยากอยู่ด้วย

2.2.3 ไม่รักษาทรัพย์สมบัติของสามี

คุณสมบัติของภรรยาข้อนี้ตรงกับภรรยาตามคำกล่าวทางพุทธศาสนา คือ โจริภริยา หรือ ภรรยาเยี่ยงโจร คือ ภรรยาที่ล้างผลาญทรัพย์สมบัติ (สถาบันบันลือธรรม, ม.ป.ป.)

โคลงโลกนิติที่สะท้อนลักษณะภรรยาที่ไม่พึงประสงค์ดังกล่าว เช่น
เมียใดใจดุร้าย   ริษยา

กินเติบโตใช้เชิงตา

ฉืดช้อย

มักเที่ยวสู่ศฤหา

แห่งท่าน นะพ้อ

แม้ว่ามีบุตรร้อย

หนึ่งไซ้ล้มเสียด

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร, 2543, หน้า 341)

หมายถึง ภรรยาที่มีนิสัยดุร้ายและขี้อิจฉา กินเก่ง ใช้เงินเก่ง ชอบเล่นสนุกสนานกับชายอื่น มักไปเที่ยวเล่นตามบ้านเรือนของผู้อื่น ภรรยาเช่นนี้แม้มีบุตรให้แก่สามีถึงร้อยคนก็ควรจะเลิกเสีย

หรือภาษิตที่ว่า

แม่กระซังกันรื้อ

หมายถึง ภรรยาที่ไม่รักษาเงินทองของสามี (ราชบัณฑิตยสถาน,

2553, หน้า 73)

หากภรรยา มีลักษณะนิสัยเช่นนี้ แม้ว่าสามีจะขยันขันแข็งหาเงินทองทรัพย์สินมาได้มากเท่าไรก็ย่อมจะหมดไป ทำให้ฐานะเดิมที่อาจจะเคยมั่งมีต้องตกต่ำลง หรือจากเดิมที่ไม่เคยมีอยู่แล้วก็จะไม่สามารถก่อร่างสร้างตัวให้เจริญรุ่งเรืองได้

2.2.4 เป็นม่ายจากการหย่าร้าง

สังคมไทยในอดีตนั้นแม้ผู้หญิงจะไม่พอใจการใช้ชีวิตคู่ก็ต้องยอมทนทุกอย่าง หากคิดหย่าร้างซึ่งกฎหมายบ้านเมืองอนุญาตให้กระทำได้ แต่สังคมก็สร้างกรอบให้ผู้หญิงสมัยก่อนมีทางออกน้อยกว่าปัจจุบัน เนื่องจากมองว่าหญิงที่เป็นม่ายจากการหย่าร้าง ที่เรียกว่า แม่ม่าย นั้นเป็นหญิงไม่ดี แม้จะแต่งงานใหม่ก็ไม่ค่อยมีผู้ชายคนไหนอยากได้เป็นภรรยา ดังที่นิโกลาส์ แชรแอส (2550, หน้า 95) บันทึกเรื่องการหย่าร้างในสังคมไทยสมัยอยุธยาไว้ว่า “...เป็นความจริงที่ว่าพวกเขาจะไม่หย่าร้างกัน นอกจากอุปนิสัยจะแตกต่างกันมาก และเหลือที่จะทนอยู่ร่วมกันได้เท่านั้น เพราะการหย่าร้างของคู่สามีภรรยา นั้นมักจะไม่ได้รับการรับรองโดยทั่วไป...”

โคลงโลกนิติที่สะท้อนโลกทัศน์ดังกล่าว เช่น

ถ่อลอยกลางแม่น้ำ	ฤจะเอา
แม่มีบุบบางเบา	มอดย้า
สตรีรูปลำเพา	ผิวหย่า เล่าแเฮ
ยักหล่มถ่มร้ายซ้ำ	ไม่ร้ายแรงหึง

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร, 2543, หน้า 167)

หมายถึง เมื่อเห็นถ่อลอยน้ำมา ไม่ควรเอา แม่ถ่อนั้นยังไม่บุบสลาย แต่มอดก็กินแล้ว เปรียบเหมือนหญิงงามที่สามีหย่า รวมถึงหญิงที่มีรูปลักษณะไม่ดี (ยักหล่มถ่มร้าย คือ รอยบุ๋มที่สะบักและสะโพกทั้ง 2 ข้าง) และหญิงชู้หึงด้วย

ยิ่งไปกว่านั้นหากผู้หญิงคนใดหย่าร้างกับสามีนับได้ 3 คน นอกจากผู้ชายจะดูหมิ่นแล้ว คนในสังคมถือว่าเป็นหญิงชั่ว ถึงขนาดไม่ยอมคบค้าสมาคมเลยทีเดียว เพราะถือว่าเป็นหญิงที่มีเล่ห์เหลี่ยม มารยา ไร้วางใจไม่ได้ ดังที่โคลงโลกนิติกล่าวถึง **หญิงสามชั่ว ไร้วางใจ**

หญิงชั่วชั่วหย่าร้าง

สามคน

ข้าหลีกหนีสามหน

จากเจ้า

ลูกศิษย์ผิดครูดน

สามแห่ง

เขาหมั่นอย่าเข้า

เสพส้อมสมาคม

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร, 2543, หน้า 164)

หมายถึง ผู้หญิงไม่ดีที่หย่าร้างสามีมาแล้วถึงสามคน คนรับใช้ที่หนีเจ้านายมาแล้วสามนาย ลูกศิษย์ที่ประพฤติผิดต่อครูมาแล้วสามสำนักคนทั้งสามประเภทนี้มีควรที่จะคบหาสมาคมด้วย

อย่างไรก็ตาม มีบางทัศนะที่มองว่าหญิงที่เคยมีสามีมาแล้วไม่น่ารังเกียจ (อาจเป็นมายเพราะสามีเสียชีวิต) ดังภาษิตว่า

บ่อน้ำศาลานารี ไม่เป็นเดนใคร

หมายถึง บ่อน้ำขุดไว้ให้คนใช้ใครก็ได้ ศาลาสร้างไว้ให้คนพักใครพักก็ได้ ผู้หญิงแม้จะมีสามีมาแล้ว ผู้ชายก็ไม่รังเกียจ (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, หน้า 306)

หรือภาษิตว่า ศาลา นารี วิถี คงคา

หมายถึง สิ่งที่เป็นของสาธารณะ (สำนักพจนานุกรม มติชน, 2543, หน้า 187)

ในปัจจุบันนี้ทัศนะของคนไทยที่มีต่อหญิงมาจากการหย่าร้างว่า เป็นหญิงที่ไม่น่ารังเกียจนั้นมีเพิ่มมากขึ้น เห็นได้จากสื่อที่นำเสนอเรื่องคู่ครองใหม่ของผู้หญิงหลายคนที่มีชื่อเสียงในสังคมไทย ทั้งนี้เพราะสังคมเปิดกว้างและเข้าใจว่าผู้หญิงอาจหย่าร้างเพราะสามีไม่ดี รวมทั้งมองผู้หญิงที่คุณค่ามดี

ด้านอื่นๆ ลักษณะนิสัยที่เข้ากันได้ หรือความสามารถในการทำงาน

3. โลกทัศน์ของคนไทยต่อมารดา

ภาชิตไทยสะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของคนไทยเกี่ยวกับผู้หญิงที่มีสถานภาพเป็นมารดา ดังนี้

3.1 มีหน้าที่เลี้ยงดูบุตร

มารดาเป็นผู้ให้กำเนิดบุตร ด้วยสัญชาตญาณอันเป็นสากลของเพศผู้ให้กำเนิดนี้ทำให้มารดามีความรักและผูกพันกับบุตรอย่างลึกซึ้ง การเลี้ยงดูบุตรเริ่มต้นตั้งแต่การให้น้ำนมเป็นอาหารเลี้ยงชีวิตซึ่งบุคคลอื่นในครอบครัวไม่สามารถจะทำได้ รวมถึงการให้ความรักความอบอุ่น ทะนุถนอม ดูแลเอาใจใส่ในเรื่องต่างๆ จึงถือว่ามารดาเป็นผู้ที่ใกล้ชิดบุตรมากที่สุดและเลี้ยงดูบุตรได้ดีกว่าผู้ใด ดังที่โคลงโลกนิติเสนอไว้ว่า

อาหารเป็นที่ตั้ง	เกิดแรง
ปลูกพืชผักผักแพง	พื้งน้ำ
แว่นกล้องส่องสำแดง	อาโลก
แม่ยอมเป็นที่ล้ำ	เลิศเลี้ยงบุตรตน

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร, 2543, หน้า 286)

หมายถึง อาหารทำให้เกิดเรี่ยวแรงกำลัง จะปลูกพืชผักต้องพื้งน้ำ แว่นกล้องเป็นเครื่องส่องให้เห็นโลก แม่เป็นผู้ที่เลี้ยงดูบุตรได้ดีที่สุด

นอกจากนี้ในสมัยอยุธยาจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่ประเทศไทยต้องทำสงครามกับประเทศเพื่อนบ้านบ่อยครั้ง นอกจากมารดาจะมีหน้าที่หลักคือการเลี้ยงดูบุตรแล้ว ยังต้องจับดาบเพื่อสู้รบป้องกันประเทศเช่นเดียวกับผู้ชายอีกด้วย ดังภาชิตว่า

เปลก็ไกวดาบก็แกว่ง

หมายถึง ความสามารถของหญิงไทยที่นอกจากเป็นแม่บ้าน

แม่เรือนเลี้ยงลูกแล้ว ยังออกรบทัพจับศึกได้ด้วย (จักรพล พิมพการ, 2549, หน้า 94)

แสดงให้เห็นหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้หญิงทั้งในฐานะมารดาต่อบุตร และในฐานะพลเมืองที่มีต่อผืนแผ่นดินเกิด

3.2 มีหน้าที่อบรมสั่งสอนบุตร

นอกจากมารดามีหน้าที่เลี้ยงดูบุตรชายหญิงให้เติบโตใหญ่ แข็งแรง อยู่รอดปลอดภัยแล้ว ยังมีหน้าที่อบรมสั่งสอนขัดเกลาความประพฤติให้บุตรเป็นคนดี และคอยตักเตือนเหนี่ยวรั้งเมื่อบุตรไปสู่ทางมิชอบ มารดาจึงมีบทบาทเป็นเสมือนครูที่สอนให้บุตรรู้จักผิดชอบชั่วดี ดังภาษิตว่า

แม่คือครูคนแรกของลูก

หมายถึง แม่เป็นผู้สั่งสอนลูกเป็นคนแรก (เอกรัตน์ อุดมพร, 2554, หน้า 157)

โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับบุตรสาวนั้นมารดามีความสำคัญและมีบทบาทมาก เพราะหญิงไทยสมัยก่อนไม่ได้ออกไปเรียนหนังสือเหมือนผู้ชาย แต่อยู่ที่บ้านเพื่อเรียนการบ้านการเรือนและเรียนรู้คุณลักษณะของผู้หญิงจากมารดา หากมารดามีจิตใจดี กิริยามารยาทดี การบ้านการเรือนไม่ขาดตกบกพร่อง ก็น่าจะอบรมบุตรสาวให้เป็นหญิงที่ดีด้วย ดังนั้นคนไทยสมัยก่อนจึงมีวิธีสอนให้ผู้หญิงที่จะเลือกมาเป็นคู่ชีวิต ดังในภาษิตว่า

ดูข้างให้ดูหาง ดูนางให้ดูแม่ ดูให้แน่ให้ดูยาย

หมายถึง ดูลักษณะกิริยามารยาทผู้หญิง ถ้าแม่ของหญิงนั้นเป็นอย่างไร ลูกสาวก็มักจะเป็นอย่างนั้น (ขุนวิจิตรมาตรา, 2543, หน้า 181)

สะท้อนให้เห็นว่า มารดาเป็นต้นแบบของบุตรสาว ดังนั้นจึงเป็นบุคคลสำคัญในครอบครัวที่จะสร้างบุตรสาวที่ดีจากรุ่นสู่รุ่นต่อไป

เมื่อสังคมมอบหมายให้มารดาเป็นผู้อบรมสั่งสอนบุตร ด้วยเหตุนี้หากบุคคลใดเป็นคนไม่ดี มักทำแต่ความชั่ว ก็จะไม่โทษว่าเป็นเพราะมารดา

อบรมสั่งสอนบุตรไม่ตี ดังที่โคลงโลกนิติเสนอไว้ว่า

บุตรใดครุ่นครุ่นสร้าง	กองกรรม
เล่าว่ามาตาทำ	เที่ยงพร้อม
สำคัญบ่เกรงยำ	เยียบาบ
โดยโลกย์ไวยหาร้อง	เรียกแท้ครุทำ

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร, 2543, หน้า 351)

หมายถึง ลูกที่คอยแต่ทำความชั่วความเลวนั้น คนก็ยอมตีเตือนว่าเป็นเพราะแม่สอนไม่ตี ลูกศิษย์ที่ประพฤติชั่วช้าไม่เกรงกลัวบาปกรรม คนก็ยอมตำหนิว่าเป็นเพราะครูสอนไม่ตี

3.3 มีหน้าที่สนับสนุนให้บุตรมีการศึกษา

ในสังคมไทยสมัยก่อนนั้นเมื่อบุตรชายเจริญวัยขึ้นมีอายุได้ประมาณ 6-7 ปี บิดามารดามีหน้าที่สนับสนุนให้บุตรชายได้เรียนหนังสือกับพระสงฆ์ที่วัด เพื่อให้มีความรู้ทางธรรมนำไปใช้ดำรงชีวิตให้มีความสุข และความรู้ทางโลกสำหรับนำไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวในอนาคต ส่วนบิดามารดาที่รักบุตรแต่ไม่สอนให้บุตรขยันหมั่นเพียรเรียนหนังสือจนกระทั่งไม่มีความรู้ ถือว่าเป็นการทำร้ายบุตรให้เสียคน ดังที่โคลงโลกนิติเสนอไว้ว่า

รักบุตรสีไปให้	พากเพียร
ปราศจากวิทยาเรียน	เร็ดร้าง
พ่อเหมือนศัตรูเบียน	บุตรอีก เล่านา
แม่ตั้งไพร้ม้าง	ลูกให้เสียสกนธ์

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร, 2543, หน้า 352)

หมายถึง พ่อแม่ที่รักลูกแต่กลับไม่ยอมให้ลูกได้รับการศึกษาเล่าเรียน พ่อแม่จะเหมือนเป็นศัตรูที่ทำร้ายลูก เพราะลูกก็ยอมจะโกงเขลาและเสียคนได้ในภายภาคหน้า

3.4 เป็นผู้มีพระคุณต่อบุตรอย่างสูง

สังคมไทยถือว่ามารดาเป็นผู้มีพระคุณต่อบุตรอย่างใหญ่หลวง ตั้งแต่ให้ชีวิต ทะนุถนอมเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน ให้การศึกษา จนกระทั่งบุตรชายหญิง เติบใหญ่เป็นผู้มีคุณธรรมและความรู้ ซึ่งหน้าที่ของมารดาต่อบุตรนั้นมิได้สิ้นสุดลง แม้บุตรจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่มีครอบครัวแล้วก็ตาม เพราะมารดาก็ยังคงคอยสั่งสอน ตักเตือนเมื่อเห็นบุตรทำผิดทำนองคลองธรรม นอกจากนี้ด้วยลักษณะครอบครัว ไทยสมัยก่อนเป็นครอบครัวใหญ่ เมื่อบุตรสาวแต่งงานไปก็ยังคงอาศัยอยู่ในบริเวณ เดียวกับบ้านของบิดามารดา มารดาในฐานะที่เป็นยายก็ยังช่วยเลี้ยงดูหลาน คอย เป็นหูเป็นตา และช่วยอบรมสั่งสอนหลานให้ด้วย ดังนั้นคนไทยจึงถือว่ามารดาเป็น ผู้มีพระคุณต่อบุตรอย่างสูง ดังที่โคลงโลกนิติเสนอไว้ว่า

คุณแม่หนาหนักเพียง

พสุธา

คุณบิดรดุจอา

ภาคกว้าง

คุณพี่ฟ่างศิขรา

เมรุมาศ

คุณพระอาจารย์อ้าง

อาจสู้อาศรร

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร, 2543, หน้า 221)

หมายถึง พระคุณของแม่ยิ่งใหญ่เหมือนผืนแผ่นดิน พระคุณของพ่อเปรียบดั่งท้องฟ้า พระคุณของพี่เปรียบเหมือนขุนเขา พระคุณของครูบาอาจารย์นั้นเปรียบเหมือนมหาสมุทร

หรือภาชิตว่า พระคุณแม่มีเรือนสามและน้ำสี่

หมายถึง บุญคุณของแม่ประกอบด้วยเรือน 3 อย่างคือ ครรภ์ ตัก ที่อยู่อาศัย และน้ำ 4 อย่าง คือ น้ำนม น้ำคำ น้ำใช้ น้ำใจ (เอกรัตน์ อุดมพร, 2554, หน้า 139)

เนื่องจกมารดาเป็นผู้มีพระคุณต่อบุตรอย่างสูงเช่นนี้ คนไทยจึง สอนให้บุตรทุกคนต้องกตัญญูรู้คุณ และเคารพบูชากราบไหว้ท่านเหมือนเช่นกราบ ไหว้พระ ดังภาชิตที่ว่า

พระในบ้าน หรือ พ่อแม่คือพระของลูก

หมายถึง พ่อแม่เป็นบุคคลที่ควรเคารพกราบไหว้ (เอกรัตน์
อุดมพร, 2554, หน้า 141)

คนไทยในปัจจุบันยังคงมีโลกทัศน์ต่อมารดาเช่นเดียวกับในอดีตโดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของมารดาในการเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนบุตรให้เป็นคนดี แต่ด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป มีการแข่งขันและต้องดิ้นรนมากขึ้น ทำให้ผู้หญิงต้องออกไปทำงานหารายได้มาเลี้ยงครอบครัวอีกทางหนึ่ง เมื่อมารดาไม่มีเวลาเลี้ยงดูให้ความรักความอบอุ่นแก่บุตรด้วยตนเอง ต้องไปจ้างผู้อื่นเลี้ยง จึงใช้วิธีให้เงินหรือซื้อวัตถุสิ่งของต่างๆ ให้บุตรโดยคิดว่าจะสามารถทดแทนความรักความอบอุ่นจากมารดาที่ขาดหายไปได้ ซึ่งคนไทยมองว่าเป็นวิธีการเลี้ยงดูที่ผิด ดังสำนวนที่ว่า

สัตว์เลี้ยงลูกด้วยเงิน

หมายถึง พ่อแม่ที่ไม่ได้ดูแลลูกให้แต่เงินไปใช้ (ราชบัณฑิตยสถาน,
2554, หน้า 109)

เมื่อบุตรขาดมารดาดูแลเอาใจใส่ อบรมสั่งสอน ชี้ให้เห็นผิดชอบชั่วดี ทำให้เกิดพฤติกรรมเสียหลายรูปแบบที่เป็นปัญหาต่อทั้งตนเอง ครอบครัว และสังคม ดังที่ วิทยา นาควัชระ (2537, หน้า 7-8) กล่าวว่า พฤติกรรมเบี่ยงเบนจะเกิดขึ้นทุกอย่าง เช่น โกหก ขโมย ก้าวร้าว กินเหล้า สูบบุหรี่ ฯลฯ เพราะเด็กต้องการความสนใจและต้องการความเพลิดเพลินเพื่อหลีกเลี่ยงความเหงา ซึ่งเป็นปัญหาที่พบได้บ่อยมากในครอบครัวที่พ่อแม่ทำงานหนักและร่ำรวย ไม่มีเวลาเลี้ยงดูลูก จึงเลี้ยงลูกด้วยเงิน

มารดาบางคนรักและตามใจบุตรมากเกินไป แม้ว่าทำผิดก็ไม่กล้าว่ากล่าวตักเตือนหรือลงโทษ เพราะกลัวบุตรจะเจ็บและคิดว่าบิดามารดาไม่รัก เมื่อโตขึ้นจึงทำให้บุตรกลายเป็นคนไม่ดี ซึ่งคนไทยมองว่าเป็นผลมาจากการเลี้ยงดูของบิดามารดา ดังสำนวนว่า

พ่อแม่รังแกฉัน

หมายถึง พ่อแม่ที่รักลูกมากเกินไป ไม่ตักเตือนเมื่อทำผิด ทำให้ลูกเสียคนเมื่อโตขึ้น (ทิพวรรณ, 2556)

สอนลูกให้เป็นโจร

หมายถึง ไม่ว่าจะกล่าวอบรมสั่งสอนให้ลูกเป็นคนดี เมื่อลูกไปลักขโมยของใครมาได้กลับชมเชยว่าเก่ง ในที่สุดลูกก็กลายเป็นโจร (จักรพล พิมพการ, 2549, หน้า 148)

สรุปและอภิปรายผล

คนไทยในอดีตมีโลกทัศน์ต่อผู้หญิง 3 กลุ่มแบ่งตามสถานภาพทางสังคม ได้แก่ บุตรสาว ภรรยา และมารดา ดังนี้

บุตรสาว ต้องเป็นหญิงบริสุทธิ์ มีฝีมือในการทำอาหาร มีรูปร่าง มีกิริยามารยาทดี เคารพเชื่อฟังบิดามารดา และต้องมีสามีเลี้ยงดูปกป้อง

ภรรยา ต้องดูแลบ้านเรือนได้สะอาดเรียบร้อย ซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อสามี เคารพเชื่อฟังสามี ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับสามี รักษาทรัพย์สินได้ และต้องไม่เป็นหญิงม่ายจากการหย่าร้าง

มารดา มีหน้าที่เลี้ยงดูบุตรและอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี สนับสนุนให้บุตรมีการศึกษา คนไทยจึงถือว่ามารดาเป็นผู้มีพระคุณอย่างสูง

ในปัจจุบันโลกทัศน์ของคนไทยต่อผู้หญิงเปลี่ยนแปลงไปในบางประเด็น คือ ผู้หญิงไม่จำเป็นต้องมีสามีคอยเลี้ยงดูปกป้อง และเมื่อมีสถานภาพเป็นภรรยาก็สามารถแสดงความคิดเห็นของตนเองได้ ไม่จำเป็นต้องเห็นตามสามีทุกอย่าง ทั้งนี้เนื่องมาจากการขยายโอกาสทางการศึกษาและการทำงานมาสู่ผู้หญิงอย่างเป็นรูปธรรมตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 ทำให้ผู้หญิงมีวิชาความรู้ สามารถทำงานหาเลี้ยงชีพตนเองได้ หรือหารายได้เลี้ยงครอบครัวได้เช่นเดียวกับสามี นอกจากนี้โลกทัศน์เรื่องฝีมือในการทำอาหารซึ่งเคยเป็นสิ่งหนึ่งที่แสดงคุณค่าของผู้หญิงก็คลายความเคร่งครัดลง เนื่องจากเปลี่ยนไปมองคุณค่าของผู้หญิงที่ระดับ

การศึกษาและความสามารถในการทำงาน รวมถึงเรื่องเสน่ห์ทางเพศของผู้หญิง ก็เป็นสิ่งที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าเสน่ห์ปลายจวักเพราะช่วยสร้างความสุขในการครองเรือนได้

โลกทัศน์ของคนไทยต่อผู้หญิงที่สะท้อนจากภาชิตสำนวนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจึงแสดงให้เห็นคุณลักษณะและบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงที่เปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะสังคมและค่านิยมในแต่ละยุคสมัย อย่างไรก็ตามยังคงมีลักษณะที่ร่วมกันคือ เมื่อเป็นบุตรสาวยังอาศัยอยู่กับบิดามารดา สังคมกำหนดให้เป็นช่วงเวลาสร้างคุณค่าให้แก่ตนเองจนประจักษ์แก่สายตาของฝ่ายที่จะเลือกหญิงนั้นไปเป็นคู่ครอง ต่อมาเมื่อแต่งงานมีสถานภาพเป็นภรรยา สังคมได้กำหนดลักษณะของภรรยาที่ดี ตามคติพุทธเพิ่มเติมขึ้นมาเพราะเป็นสิ่งสำคัญในการครองเรือนเพื่อสร้างครอบครัวที่มั่นคงและมีความสุข จากนั้นเมื่อมีบุตรสืบสกุลถือว่าเป็นช่วงชีวิตที่สำคัญมากของผู้หญิงเพราะมารดาคือผู้สร้างคน บุตรจะเติบโตขึ้นมาเป็นคนดีของสังคมได้หรือไม่ นั้น มารดาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมากที่สุดในการเลี้ยงดูและกล่อมเกลา เพราะฉะนั้นโลกทัศน์ของคนไทยต่อผู้หญิงจึงเป็นการวางบทบาทของผู้หญิงอย่างเป็นขั้นเป็นตอนเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความมั่นคงให้แก่สังคมตั้งแต่หน่วยเล็กที่สุด คือ สถาบันครอบครัว อันจะส่งผลถึงความมั่นคงของประเทศชาติต่อไป

บรรณานุกรม

- กมลวรรณ สุ่มเจริญ. (2531). วิเคราะห์โลกทรรศน์ในวรรณกรรมสำหรับพิธีกรรมของล้านนาจากเมืองโบราณ เวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย. ปรินิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, พิษณุโลก.
- ข่าวสด. (15 สิงหาคม 2549). สาวโสดยอดฟุ้ง! ไฮโซซีหลากปัจจัย. สืบค้นเมื่อ 4 พฤศจิกายน 2556, จาก <http://www.socialwarning-m-society.go.th/socwarn/data/views.php?recordID=1873>
- จักรพล พิมพการ. (2549). พจนานุกรมสำนวนไทย ฉบับนักเรียน. กรุงเทพฯ : แสงดาว.
- เจือ สตะเวทิน. (2516). สุภาษิตไทย. กรุงเทพฯ : สุทธิสารการพิมพ์.
- แซรแวงส, นิโกลาส์. (2550). ประวัติศาสตร์ธรรมชาติและการเมืองแห่งราชอาณาจักรสยาม (ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช) : *Histoire Naturelle et Politique du Royaume de Siam*. แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร. พิมพ์ ครั้งที่ 2. นนทบุรี : ศรีปัญญา.
- ณัฐภูมิ ตุ่มภู. (15 พฤศจิกายน 2553). สถิติวิกฤตเด็กไทย. สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2556, จาก http://www.thaihealth.or.th/healthcontent/special_report/18154
- दनัย เมธิตานนท์. (2548). บ่อเกิดสำนวนไทย. กรุงเทพฯ : มิติใหม่.
- เดชาติศร, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2543). โคลงโลกนิติ. กรุงเทพฯ : สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ.
- เดอ ชัวซีย์, บาทหลวง. (2550). จดหมายเหตุรายวัน การเดินทางไปสู่ประเทศสยามในปี ค.ศ. ๑๖๘๕ และ ๑๖๘๖ : *Journal du Voyage de Siam*. แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : ศรีปัญญา.

เดอ ลาลูแบร์, มองซิเออร์. (2552). **จดหมายเหตุ ลา ลูแบร์ ราชอาณาจักร**

สยาม : The Kingdom of Siam. แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร.

พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : ศรีปัญญา.

ทิพวรรณ. (9 เมษายน 2556). **อย่าถึงคราว...พ่อแม่รังแกฉัน.** สืบค้น

เมื่อ 17 มกราคม 2557, จาก [http://babykid-lovelykidsthai.](http://babykid-lovelykidsthai.blogspot.com/2013/04/blog-post_5061.html)

[blogspot.com/2013/04/blog-post_5061.html](http://babykid-lovelykidsthai.blogspot.com/2013/04/blog-post_5061.html)

ไทยโพสต์. (20 มิถุนายน 2554). **หมดสมัย 'รักนวล' ไทยสู่อยู่ก่อนแต่ง.**

สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2556, จาก [http://www.thaipost.net/](http://www.thaipost.net/node/40437)

[node/40437](http://www.thaipost.net/node/40437)

ธรรมรัตน์ ราชครองเมือง และคณะ. (2542). **โลกทรรศน์จากสำนวนไทย.**

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

นุชธิดา ฝอยทอง. **ลักษณะคำศัพท์สำนวนไทยที่ปรากฏใช้ในปัจจุบัน : กรณี**

ศึกษาดำรงอยู่ของภาษาที่สะท้อนสภาพสังคมวัฒนธรรม.

วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

บังอร ปิยะพันธุ์. (2538). **ประวัติศาสตร์ไทย การปกครอง สังคม เศรษฐกิจ**

และความสัมพันธ์กับต่างประเทศก่อนสมัยสุโขทัยจนถึง พ.ศ.2475.

กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรี้นติ้งเฮ้าส์.

ปราชญา กล้าผจญ. (2554). **โคลงโลกนิติ ถอดความเป็นร้อยแก้ว.** กรุงเทพฯ

: ปราชญาพับลิชชิง.

ปัญญา บริสุทธิ์. (2523). **โลกทัศน์ของคนไทยวิเคราะห์จากวรรณคดีคำสอน**

สมัยสุโขทัย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

ปาลเลกัวซ์, มงเซญเออร์. (2552). **เล่าเรื่องกรุงสยาม : Description du**

Royaume Thai ou Siam. แปลโดย สันต์ ท.โกมลบุตร. พิมพ์ครั้งที่

ที่ 4. นนทบุรี : ศรีปัญญา.

- เผ่าทอง ทองเจือ. (23 สิงหาคม 2555). **ซัด รีด ร้า** คู่มือผ้าแบบชาววัง.
ข่าวสด รายวัน, 25.
- ฝ่ายวิชาการ สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์. (2546). **สังคม วัฒนธรรม และ
 ประเพณีไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- พิพาดา ยังเจริญ. (2535). **โลกทัศน์ของสตรีญี่ปุ่นยุคเทคโนโลยี : ความ
 สืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงจากสมัยจารีต**. กรุงเทพฯ :
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, พระบาทสมเด็จพระ. (2506). **รามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์
 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เล่ม 1**. พระนคร :
 คลังวิทยา.
- เพ็ญแข วัจนสุนทร. (2522). **ค่านิยมในสำนวนไทย**. กรุงเทพฯ : สยาม
 พัฒนาการพิมพ์.
- มนฤทัย ไชยวิเศษ. (2545). **ประวัติศาสตร์สังคม-ว่าด้วยส้วมและเครื่อง
 สุภักดิ์ในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : มติชน.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาศิลปศาสตร์. (2546). **คู่มือการ
 ศึกษาไทยศึกษา Thai Studies หน่วยที่ 1-7**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
 สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- รัฐนันท์ ศิริวิทย์. (2544). **เล่าขาน 500 สำนวนไทย**. กรุงเทพฯ : ธนบรรณ
 ปิ่นเกล้า.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2550). **พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 1 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**.
 กรุงเทพฯ : แม็ค.
- _____ . (2552). **พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 2 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**.
 กรุงเทพฯ : ยูเนียนอุลตราไวโอเร็ด.
- _____ . (2554). **พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 3**. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.

- _____ . (2546). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒.
กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- _____ . (2553). ภาษีศุลกากรสำนวนไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.
พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- วรพล สุทธิพันธ์ (บรรณาธิการ). (2544). โคลงโลกนิติ ฉบับถอดความร้อย
แก้ว. กรุงเทพฯ : บันทึกลับสยาม.
- วณิช จรุงกิจอนันต์. (2528). ถกสำนวนไทย 1. กรุงเทพฯ : อมรรการพิมพ์.
- วิจิตรมาตรา, ชุน (สง่า กาญจนาคพันธุ์). (2538). สำนวนไทย. กรุงเทพฯ :
ดวงกมลสมัย.
- วิชาการเรือนเบื้องต้น (3 เล่มจบ). (2475). พระนคร : ธรรมพิทยาคาร.
- วิทยา นาควัชร. (2537). หมอวิทยาช่วยแก้ปัญหาการเลี้ยงลูก และวัยรุ่น.
กรุงเทพฯ : เพียรพัฒนา พรินติ้ง.
- ศิรยา ชื่นกำไร. (2551). ม้า. ใน สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระ
ราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฉบับเสริมการ
เรียนรู้ เล่ม ๑๒ (หน้า 100-101). กรุงเทพฯ : โครงการสารานุกรมไทย
สำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.
- ศิริรัตน์ แอดสกุล. (2553). สถาบันครอบครัว : พัฒนาการและการ
เปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ส. พลายน้อย (นามแฝง). (2546). เกียรติภาษาหนังสือไทย เล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่
6. กรุงเทพฯ : พิมพ์คำ.
- _____ . (2537). เกียรติย่อยร้อยเรื่อง เล่ม 1. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.
สถาบันบันลือธรรม. (ม.ป.ป.). คู่มือชีวิต 1 ชุด รักกันเป็น ก็เย็นทั้งชีวิต.
กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.
- สารประเสริฐ (ตรี นาคะประทีป), พระ. (ม.ป.ป.). โลกนิติ ไตรพากย์ : คารม
พ.ศ. ๒๔๖๑. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.

- สำนักพจนานุกรม มติชน. (2543). พจนานุกรม นอกราชบัณฑิตยา. กรุงเทพฯ :
มติชน.
- สุกมล วิภาวีพกุล. (25 กันยายน 2544). เธอไม่ใช่สิ่งเหม็นคาว แต่คือลูกสาว
ที่พ่อแมร์ัก. สืบค้นเมื่อ 16 มกราคม 2557, จาก [http://www.elib-
online.com/doctors3/mental_daughter01.html](http://www.elib-online.com/doctors3/mental_daughter01.html)
- สุชีราภรณ์ บริสุทธิ์. (2549). สมบัติผู้ดี. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ์.
- สุชีรา ทอมสัน และเมทีนี พงษ์เวช. (2538). ผู้หญิงไทย : สถานภาพและ
บทบาทที่เปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและ
การพัฒนา.
- สุนันทา ไสร้จรงค์. (2546). “วิถีไทยในสำนวนภาษิต” ใน 84 ปี ศาสตราจารย์
คุณหญิงกุหลาบ มัลลิกะมาส. 63-82. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.
- สุภัศตรา แก้วประดิษฐ์ ทรัพย์ชูกุล. (13 พฤษภาคม 2551). นี้แหละ “สตรี”.
สืบค้น เมื่อ 16 มกราคม 2557, จาก [http://www.uniserv.buu.
ac.th/forum2/topic.asp?TOPIC_ID=2338](http://www.uniserv.buu.ac.th/forum2/topic.asp?TOPIC_ID=2338)
- แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. (2548). วัฒนธรรมในสังคมไทย. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดมพร อมรธรรม. (2556). สำนวนไทย ฉบับจัดหมวดหมู่. กรุงเทพฯ : แสงดาว.
- อุบล เทศทอง. (2548). ภาษิตเขมร : วิถีชีวิตและโลกทัศน์ของชาวเขมร.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ด., มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- เอกรัตน์ อุดมพร. (2554). 5,000 สำนวนไทย นับแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน.
กรุงเทพฯ : เรื่องแสงการพิมพ์.